

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΩΝ ΜΕΣΩΝ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ

Τίτλος εργασίας: Φεμινιστικές Τεχνικές. Η Υφαντική ως Μέσο Καλλιτεχνικής
Έκφρασης και Κοινωνικής Αμφισβήτησης

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: Καραμπά Ελπίδα

Φοιτήτρια: Κλεφτόγιαννη Ελένη

Α.Μ.: 3820070

Εξάμηνο: 8^ο

Αριθμός λέξεων: 13.509

Βόλος

Σεπτέμβριος 2024

Πίνακας περιεχομένων

Εισαγωγή.....	2
Ιστορική Πλαισίωση	2
Παρουσίαση της Έκθεσης	8
Καλλιτέχνιδες και έργα	10
Μπία Ντάβου, Οδύσσεια – Ιστία, 1981 – 1991	10
Μαρία Βαρέλα, Butterflies of the Beautiful, 2023	13
Μυρτώ Ξανθοπούλου, Carpet (my belly aches), 2020	16
Άρτεμις Αλκαλάι, u-me, 2009.....	18
Ιωάννα Μανούση, Lace, 2008.....	21
Συζήτηση	22
Συμπεράσματα.....	27
Εικόνες	28
Βιβλιογραφία.....	31

Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία εστιάζει στη βαθιά σχέση μεταξύ της υφαντικής τέχνης και των σύγχρονων καλλιτεχνικών πρακτικών, εξετάζοντας πώς οι παραδοσιακές τεχνικές, όπως η υφαντική και το κέντημα, επαναπροσδιορίζονται από σύγχρονες Ελληνίδες καλλιτέχνιδες. Στόχος είναι να αναδειχθεί ο τρόπος με τον οποίο αυτές οι τεχνικές χρησιμοποιούνται για να αμφισβητήσουν στερεοτυπικές αντιλήψεις περί θηλυκότητας, νοικοκυροσύνης και καλλιτεχνικής έκφρασης.

Το βιβλίο "Unravelling Women's Art: Creators, Rebels, & Innovators in Textile Arts" της Ferren Gipson αποτέλεσε αφετηρία για αυτή την έρευνα, καθώς αναλύει την ιστορική διάκριση μεταξύ διακοσμητικής και υψηλής τέχνης και το πώς γυναίκες καλλιτέχνιδες έχουν επαναδιεκδικήσει την υφαντική τέχνη ως μέσο δημιουργικής έκφρασης και φεμινιστικής δράσης. Μέσα από το έργο αυτό, η παρούσα εργασία εξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι Ελληνίδες καλλιτέχνιδες χρησιμοποιούν την υφαντική για να διηγηθούν προσωπικές και συλλογικές ιστορίες, ενώ παράλληλα αναδεικνύουν τη σημασία της χειροτεχνίας στον σύγχρονο καλλιτεχνικό διάλογο.

Η εργασία είναι δομημένη σε τρεις ενότητες. Στην πρώτη ενότητα, παρουσιάζεται η επαναανοηματοδότηση της υφαντικής τέχνης και πρακτικής μέσα από φεμινιστικές θεωρήσεις, οι οποίες επανέφεραν πρακτικές που είχαν υπονομευθεί από τον πατριαρχικό κανόνα, αναδεικνύοντάς τις ως πρακτικές διεκδίκησης, αναταραχής και διεύρυνσης αυτού του κανόνα. Στη δεύτερη ενότητα, εξετάζονται συγκεκριμένα παραδείγματα σύγχρονων Ελληνίδων καλλιτεχνίδων και η χρήση των παραδοσιακών τεχνικών στις δημιουργίες τους. Στην τρίτη ενότητα, η ανάλυση οδηγεί σε μία επιμελητική πρόταση για μια έκθεση που θα παρουσιάζει τα έργα αυτών των καλλιτεχνίδων, προβάλλοντας τη συνύπαρξη της χειροτεχνίας και της σύγχρονης τέχνης μέσα από μια φεμινιστική οπτική.

Συνολικά, η εργασία υποστηρίζει ότι η υφαντική τέχνη, μέσα από την επαναπροσδιοριζόμενη σχέση της με τη σύγχρονη τέχνη, προσφέρει νέες μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης και αμφισβητεί τις παραδοσιακές αντιλήψεις για το τι συνιστά τέχνη, με αποκορύφωμα την επιμελητική πρόταση μιας έκθεσης που αναδεικνύει αυτές τις πρακτικές.

Ιστορική Πλαισίωση

Ιστορικά, τα υφάσματα απορρίφθηκαν από το πατριαρχικό καλλιτεχνικό κατεστημένο ως κατώτερα σε σχέση με τη ζωγραφική και τη γλυπτική, που είχαν προτεραιότητα στις γκαλερί. Οι γυναίκες αντιμετωπίζονταν ως ειδικευμένες εργάτριες και όχι καλλιτέχνιδες. Τα υφάσματα θεωρούνταν "μόνο" διακοσμητικά, παρόλο που φεμινίστριες καλλιτέχνιδες και ακαδημαϊκοί, όπως η Judy Chicago, η Louise Bourgeois, και πολύ πριν από αυτές στο Bauhaus η Annie Albers, έχουν αμφισβητήσει αυτή την αντίληψη (Rani, Jining, and Shah, 2021, p. 3). Η Ντάβου, ως εκπρόσωπος μιας παλαιότερης γενιάς καλλιτεχνών, διαμόρφωσε το δικό της καλλιτεχνικό λεξιλόγιο, το οποίο επικεντρώθηκε στη χειροτεχνία ως μέσο έκφρασης και αντίστασης ενάντια στις παραδοσιακές αντιλήψεις της τέχνης. Οι νεότερες καλλιτέχνιδες, όπως Βαρελά, Ξανθοπούλου, Alkalay και Manousis, αντλούν από την πρωτοποριακή γραμμή που χάραξαν καλλιτέχνιδες όπως η Chicago, όμως έχουν εξελιχθεί περαιτέρω. Σήμερα, οι σύγχρονες καλλιτέχνιδες όχι μόνο αναγνωρίζουν την καλλιτεχνική αξία των υφασμάτων αλλά και επεκτείνουν τη χρήση τους, εξερευνώντας νέα νοήματα και αντιπαραθέσεις. Με αυτόν τον τρόπο, καταφέρνουν να υπογραμμίσουν τη σημασία της

χειροτεχνίας ως ένα ισχυρό μέσο έκφρασης, διαλόγου, και αναθεώρησης των καλλιτεχνικών παραδόσεων.

Κατά τη διάρκεια της ιστορίας της φεμινιστικής τέχνης, μπορούμε να παρατηρήσουμε σημαντικές μεταβάσεις και εξελίξεις στην καλλιτεχνική πρακτική σε διάφορα κύματα φεμινισμού. Το πρώτο κύμα φεμινισμού αναπτύχθηκε κατά τον 19ο και αρχές του 20ου αιώνα, με βασικό στόχο την απόκτηση πολιτικών και νομικών δικαιωμάτων για τις γυναίκες, όπως το δικαίωμα ψήφου, η εκπαίδευση και η εργασία. Κατά την περίοδο αυτή, η υφαντική τέχνη ήταν μια από τις λίγες αποδεκτές δραστηριότητες για τις γυναίκες. Η υφαντική τέχνη δεν ήταν μόνο μέσο έκφρασης αλλά και μια πρακτική δεξιότητα που ενίσχυε την αυτάρκεια και την οικονομική συμβολή των γυναικών στο νοικοκυριό (Rani, Jining, and Shah, 2021, p. 4). Υπήρξε ένας κώδικας επικοινωνίας για τις γυναίκες, μέσω του οποίου μπορούσαν να εκφράσουν τις ιδέες και τα συναισθήματά τους σε μια ανδροκρατούμενη κοινωνία. Τα έργα υφαντικής συχνά περιείχαν συμβολικά μηνύματα και αφηγήσεις που σχετίζονταν με την καθημερινή ζωή, την ταυτότητα και τις προσδοκίες των γυναικών. Μέσα από την προώθηση της τέχνης αυτής, έδιναν έμφαση στην αξία των γυναικείων εργασιών και στη δημιουργική ικανότητα των γυναικών και έγιναν προσπάθειες για την μετάβαση της ίνας σε μέσο “υψηλής τέχνης” (Auther, 2008, p.5).

Κατά το πρώτο κύμα φεμινισμού, η υφαντική τέχνη διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε διάφορες κοινωνικές και καλλιτεχνικές κινήσεις που υποστήριζαν την ισότητα των φύλων. Ένα αξιοσημείωτο παράδειγμα είναι η σύνδεση με τον φεμινισμό μέσα από το Κίνημα Τεχνών και Χειροτεχνιών (Arts and Crafts Movement), το οποίο αναπτύχθηκε στα τέλη του 19ου και αρχές του 20ου αιώνα. Οι γυναίκες που δραστηριοποιήθηκαν σε τομείς όπως η ξυλουργική, η υφαντική, η γλυπτική, η ζωγραφική και η μεταλλουργία διεκδίκησαν νέους ηγετικούς ρόλους ως «εργάτριες τέχνης» (art workers). Μέσω της εξειδίκευσής τους, κατάφεραν να διασυνδέσουν διαφορετικούς τομείς όπως η τέχνη, η επαγγελματική δραστηριότητα, η διανοητική ανάπτυξη, η επιχειρηματικότητα και η οικιακή ζωή. Στις αρχές του 20ού αιώνα, οι γυναίκες έγιναν πιο σίγουρες και προώθησαν τη δική τους αντίληψη για τις Τέχνες και τις Χειροτεχνίες. Παρά τις κοινωνικές τους δυσκολίες, άνοιξαν το κίνημα σε ένα ευρύτερο φάσμα κοινωνικών ομάδων και ανακατέυθυναν τη ριζοσπαστική του δυναμική σε σύγχρονες, επικεντρωμένες στις γυναίκες, αιτίες (Thomas, 2020, p.106). Η May Morris, κόρη του διάσημου σχεδιαστή William Morris, ήταν μια επιδέξια κεντήτρια και σχεδιάστρια υφαντικών προϊόντων, η οποία υποστήριξε ένθερμα τη συμμετοχή των γυναικών στις τέχνες και τις χειροτεχνίες. Το κίνημα αυτό προώθησε την αξία της χειροτεχνίας και της καλλιτεχνικής δημιουργικότητας, παρέχοντας στις γυναίκες μια πλατφόρμα για να εκφράσουν τις καλλιτεχνικές τους ικανότητες και να διεκδικήσουν την ισότητα στον χώρο της τέχνης.

Η Women's Cooperative Guild, ιδρυθείσα το 1883 στο Ηνωμένο Βασίλειο, αποτελεί άλλο ένα παράδειγμα της σύνδεσης της υφαντικής τέχνης με τον φεμινισμό κατά το πρώτο κύμα. Τα μέλη της οργάνωσης αυτής ασχολούνταν με διάφορες χειροτεχνίες, συμπεριλαμβανομένης της υφαντικής τέχνης, ενώ παράλληλα αγωνίζονταν για κοινωνική και πολιτική αλλαγή. Η WCG παρείχε εκπαιδευτικές ευκαιρίες στις γυναίκες, δίνοντάς τους τη δυνατότητα να μάθουν και να τελειοποιήσουν τεχνικές υφαντικής και άλλες χειροτεχνίες. Η υφαντική τέχνη αποτέλεσε μέσο για την προώθηση των φεμινιστικών αιτημάτων και την κινητοποίηση των γυναικών. Μέσω της συμμετοχής τους στη WCG, οι γυναίκες μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν τις καλλιτεχνικές τους δημιουργίες για να επικοινωνήσουν πολιτικά μηνύματα και να υποστηρίξουν κοινωνικές αλλαγές. Τα υφαντικά έργα, όπως τα πανό και οι

σημαίες, χρησιμοποιήθηκαν σε διαδηλώσεις και δημόσιες εκδηλώσεις για την προώθηση του δικαιώματος ψήφου και άλλων γυναικείων δικαιωμάτων. Μέσα από αυτές τις πρωτοβουλίες, η Women's Cooperative Guild κατόρθωσε να συνδέσει την υφαντική τέχνη με τον φεμινισμό, προσφέροντας στις γυναίκες εργαλεία για την προσωπική και συλλογική τους ενδυνάμωση (Blaszak, 1986, p. 334; Scott, 1998, p. 198)

Κατά το δεύτερο κύμα του φεμινισμού, οι καλλιτέχνιδες διεύρυναν τα όρια της φεμινιστικής τέχνης μέσω καινοτόμων προσεγγίσεων στα υλικά, τα θέματα και την καλλιτεχνική έκφραση. Οι προσπάθειες αυτών των γυναικών στηρίχθηκαν στην κληρονομιά του πρώτου κύματος, επεκτείνοντας και εμβαθύνοντας τον διάλογο γύρω από την τέχνη και τη φεμινιστική θεωρία. Οι καλλιτέχνιδες του δεύτερου κύματος ασχολήθηκαν με τις κοινωνικές και πολιτιστικές διαφορές μεταξύ των φύλων, την κατανομή των ρόλων, θέματα σεξουαλικότητας και ταυτότητας, ενώ παράλληλα προώθησαν ζητήματα όπως τα αναπαραγωγικά δικαιώματα και η πολιτική του σώματος (Rani et al., 2021, p. 4).

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα αυτής της δυναμικής ήταν η έκθεση "Women Choose Women" το 1973, η οποία αποτέλεσε ορόσημο για το φεμινιστικό κίνημα της τέχνης. Μέσα από αυτή την έκθεση, οι καλλιτέχνιδες όχι μόνο εφάρμοσαν τις φεμινιστικές αρχές που είχαν αναπτύξει, αλλά αμφισβήτησαν επίσης τα θεσμικά πρότυπα που διαιωνίζουν τις έμφυλες προκαταλήψεις στις τέχνες. Η έκθεση, οργανωμένη από τις ίδιες τις καλλιτέχνιδες, αναδείκνυε την ανάγκη για μια συλλογική προσέγγιση που θα εξασφάλιζε ότι οι φωνές τους δεν θα παραμερίζονταν από το κυρίαρχο καλλιτεχνικό κατεστημένο. Η Lucy Lippard, στην εισαγωγή της στον κατάλογο της έκθεσης, ασκεί κριτική στο καλλιτεχνικό κατεστημένο για τις πρακτικές διακρίσεων που εφάρμοζε με το πρόσχημα της επιλεκτικότητας. Υπογραμμίζει πώς τα μουσεία και οι γκαλερί ιστορικά περιθωριοποίησαν τις γυναίκες καλλιτέχνιδες, οδηγώντας τις στη διαμόρφωση συλλογικών προσπαθειών όπως το "Women Choose Women" για να εξασφαλίσουν κάτι περισσότερο από σποραδική εκπροσώπηση στον κόσμο της τέχνης. Οι θεματικές των έργων κάλυπταν από την προσωπική και οικιακή ζωή έως τη δημόσια σφαίρα και την πολιτική δράση, δίνοντας φωνή σε εμπειρίες και απόψεις που συχνά αγνοούνταν από το κυρίαρχο καλλιτεχνικό αφήγημα. Η συλλογική φύση της έκθεσης, όπου οι καλλιτέχνιδες όχι μόνο παρουσίασαν τα έργα τους αλλά και συμμετείχαν ενεργά στη διαδικασία επιλογής και επιμέλειας, υπογράμμισε τη σημασία της συνεργασίας και της αλληλεγγύης στο φεμινιστικό κίνημα, καθώς και έδειξαν ότι υπήρχε μια έντονη ανάγκη και επιθυμία για χώρους όπου οι γυναίκες καλλιτέχνιδες θα μπορούσαν να παρουσιάσουν τη δουλειά τους με τους δικούς τους όρους (Lippard, 1973).

Στο πλαίσιο αυτής της συλλογικής προσπάθειας για επαναδιεκδίκηση του χώρου της γυναικείας καλλιτεχνικής έκφρασης, το έργο της Judy Chicago, *The Dinner Party*, ξεχωρίζει ως ένα από τα πιο εμβληματικά παραδείγματα της φεμινιστικής τέχνης. Αυτό το μνημειώδες έργο, το οποίο δημιουργήθηκε μεταξύ 1974 και 1979, χρησιμοποιεί την υφαντουργία και άλλες μορφές "γυναικείας" χειροτεχνίας για να αναδείξει και να τιμήσει την ιστορία των γυναικών. Η εγκατάσταση περιλαμβάνει ένα τριγωνικό τραπέζι συμποσίου με σερβίτσια για 39 μυθικές και ιστορικές γυναίκες με μεγάλη σημασία, χρησιμοποιώντας την υφαντική τέχνη όχι μόνο ως διακοσμητικό στοιχείο, αλλά ως κύριο μέσο για να φέρει στο προσκήνιο τη θέση των γυναικών στην ιστορία και την τέχνη (Gipson, 2022, p. 115).

Κεντρικό ρόλο στο όραμα της Chicago στο "The Dinner Party" παίζει η χρήση υφασμάτων και τεχνικών κεντήματος για τη δημιουργία περίπλοκων τραπεζοκαθισμάτων, πιάτων, ακόμη και της ίδιας της δομής της εγκατάστασης. Κάθε σερβίτσιο κοσμεύεται με σχολαστικά κατασκευασμένα κεραμικά πιάτα, τα οποία είναι περίτεχνα διακοσμημένα με σύμβολα και

μοτίβα που αντικατοπτρίζουν τα επιτεύγματα και τους αγώνες των γυναικών που αντιπροσωπεύουν. Τα πιάτα συχνά πλαισιώνονται από περίπλοκα μοτίβα και σχέδια που αντλούν από παραδοσιακές υφαντικές τέχνες από διάφορους πολιτισμούς και ιστορικές περιόδους. Καθώς προχωράμε μέσα στους αιώνες που εκπροσωπούνται, η τοποθέτηση των κεντημάτων στα τραπεζομάντηλα πλησιάζει ολοένα και περισσότερο τα πιάτα. Η Chicago εξηγεί ότι αυτό χρησιμεύει ως «μεταφορά για την αυξανόμενη περιοριστικότητα της δύναμης των γυναικών που παρατηρείται στην ανάπτυξη της Δυτικής ιστορίας». Η οπτική ένταση μεταξύ των πιάτων και των τραπεζομάντηλων σε κάθε διάταξη συμβολίζει την επανάσταση ενάντια στους περιοριστικούς ρόλους των γυναικών. Όλες αυτές οι αποφάσεις αντανakλούν τη χρήση της γυναικείας ιστορίας από την Chicago ως μέσο πολιτικής φόρτισης του έργου της (Gipson, 2022, p. 115-120).

Η Chicago χρησιμοποίησε τις τεχνικές του κεντήματος, του παπλώματος και της βελονιάς όχι μόνο για την αισθητική τους, αλλά και ως σκόπιμο νεύμα στην ιστορικά υποτιμημένη θέση των γυναικείων οικιακών τεχνών. Μέσω αυτών των μέσων, η Chicago όχι μόνο εξυμνεί τις δημιουργικές δυνατότητες της κλωστοϋφαντουργικής τέχνης αλλά και την αναδεικνύει σε ισχυρό εργαλείο φεμινιστικής έκφρασης και ιστορικής αφήγησης. Επιπλέον, το "The Dinner Party" αμφισβητεί την παραδοσιακή αφήγηση της ιστορίας της τέχνης, η οποία συχνά περιθωριοποιεί τη συμβολή των γυναικών. Αναδεικνύοντας αυτές τις γυναίκες μέσα από μνημειώδη τραπεζοκαθίσματα διακοσμημένα με υφαντική τέχνη, η Chicago επιβεβαιώνει τη σημασία των επιτευγμάτων των γυναικών και τη θέση τους στον πολιτιστικό και ιστορικό ιστό της κοινωνίας.

Με την είσοδο στο τρίτο κύμα του φεμινισμού, καλλιτέχνιδες από διάφορα κοινωνικοπολιτιστικά πλαίσια συνέχισαν να διευρύνουν το πεδίο της φεμινιστικής τέχνης, εστιάζοντας στις διατομεακές προσεγγίσεις για το φύλο, τη φυλή, την τάξη και τη σεξουαλικότητα. Αντλώντας από ένα ευρύ φάσμα καλλιτεχνικών μέσων και τεχνικών, αυτές οι καλλιτέχνιδες συνεχίζουν να διευρύνουν τα όρια, να αμφισβητούν τους κανόνες και να ενισχύουν τις περιθωριοποιημένες φωνές στο πλαίσιο του φεμινιστικού λόγου. Το έργο τους αντανakλά την αυξανόμενη συνειδητοποίηση της πολυπλοκότητας της έμφυλης εμπειρίας και την ανάγκη για πιο περιεκτικές και ποικίλες αναπαραστάσεις της θηλυκότητας και του φεμινισμού στη σύγχρονη τέχνη. Οι καλλιτέχνιδες αυτής της περιόδου εμπνέονται από το έργο των προκατόχων τους, όπως η Judy Chicago, αλλά επεκτείνουν τον διάλογο πέρα από τα δυτικά πλαίσια, ενσωματώνοντας τις εμπειρίες και τις φωνές γυναικών από διάφορες πολιτισμικές και κοινωνικές συνθήκες (Potter, 2019).

Σε αυτό το πλαίσιο, η υφαντουργία και οι υφαντικές τέχνες έχουν αναδειχθεί ως σημαντικά μέσα φεμινιστικής έκφρασης, επιτρέποντας στις γυναίκες καλλιτέχνιδες να εξερευνήσουν και να αμφισβητήσουν τις κοινωνικές δομές που περιβάλλουν τη θηλυκότητα και την εργασία. Ένα παράδειγμα αυτής της διεθνούς προσέγγισης είναι η έκθεση "*Antigone: Women in Fibre Art*", μια ομαδική έκθεση στο Λονδίνο που γιορτάζει την πλούσια παράδοση της υφαντικής τέχνης της Ανατολικής Ευρώπης. Η έκθεση αυτή αποδίδει φόρο τιμής σε καλλιτέχνιδες όπως η Abakanowicz, η Buić, η Levittoux-Świdorska και η Pachucka, που με το έργο τους αμφισβήτησαν και επαναπροσδιόρισαν την αντίληψη της κλωστοϋφαντουργίας ως απλώς γυναικείας, διακοσμητικής και υποβαθμισμένης στην καλλιτεχνική ιεραρχία. Αντίθετα, ανύψωσαν την υφαντική τέχνη στη σφαίρα των καλών τεχνών (*Antigone: Women in Fibre Art*, 2023).

Κατά τη διάρκεια των δεκαετιών του 1960 και του 1970, οι καλλιτέχνιδες αυτές πρωτοστάτησαν σε μια επανάσταση στην χιλιετή παράδοση ταπισερί, δημιουργώντας έναν

νέο όρο: την τέχνη των ινών. Οι καινοτόμες προσεγγίσεις τους περιλάμβαναν την ύφανση, το κόμπιασμα, το πλέξιμο, την περιέλιξη και την πλεξούδα, τεχνικές που ξεπέρασαν τις δισδιάστατες επιφάνειες για να αγκαλιάσουν την τρισδιάστατη μορφή και να αλληλεπιδράσουν ελεύθερα με τον χώρο. Αυτή η απόκλιση από τα παραδοσιακά πρότυπα όχι μόνο διεύρυνε τις δυνατότητες της υφαντικής τέχνης αλλά και την τοποθέτησε ως ένα ισχυρό μέσο για τη σύγχρονη καλλιτεχνική έκφραση.

Τα φεμινιστικά κινήματα της εποχής έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη διεθνή αναγνώριση και αποδοχή της υφαντικής τέχνης. Πολλές από τις πιο εξέχουσες καλλιτέχνιδες υφασμάτων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που παρουσιάζονται στην έκθεση, είναι γυναίκες που χρησιμοποίησαν την τέχνη τους για να αμφισβητήσουν τις κοινωνικές προσδοκίες και να διεκδικήσουν τη δημιουργική τους αυτονομία. Η έκθεση "Antigone: Women in Fibre Art" παρουσιάζει πώς αυτές οι καλλιτέχνιδες από την Ανατολική Ευρώπη αψήφησαν τα συμβατικά όρια, αναδιαμόρφωσαν τις αντιλήψεις και καθιέρωσαν την τέχνη των ινών ως σημαντική δύναμη στον κόσμο της τέχνης. Μέσα από τις τολμηρές και καινοτόμες δημιουργίες τους, συνεχίζουν να εμπνέουν γενιές καλλιτεχνών και θεατών (Williamson, 2023).

Επιπλέον, η ομαδική έκθεση "*Subversive, Skilled, Sublime: Fiber Art by Women*" αναδεικνύει την ισχυρή και συχνά περιφρονημένη συμβολή των γυναικών στον τομέα της τέχνης των ινοϋφαντουργιών. Ιστορικά, η εργασία των γυναικών με υφάσματα, κλωστές και νήματα έχει απορριφθεί από πολλούς κριτικούς τέχνης ως απλή χειρωνακτική εργασία. Ωστόσο, οι καλλιτέχνιδες που παρουσιάζονται σε αυτή την έκθεση έχουν αγκαλιάσει την υφαντική τέχνη για να αμφισβητήσουν αυτή την περιθωριοποίηση και να επαναπροσδιορίσουν τη σημασία της μέσα στη σύγχρονη τέχνη, αμφισβητώντας τον κανόνα και την κυρίαρχη συνθήκη.

Αυτές οι καλλιτέχνιδες αντλούν από τις προσωπικές τους εμπειρίες ως γυναίκες, ενσωματώνοντας δεξιότητες και παραδόσεις που έχουν μεταδοθεί από γενιά σε γενιά, για να δημιουργήσουν έργα τέχνης με βάθος και νόημα. Η έκθεση επικεντρώνεται στις απόψεις των ίδιων των καλλιτεχνίδων και στα θέματα που αναδεικνύονται μέσα από το έργο τους. Αυτά τα θέματα περιλαμβάνουν την περίπλοκη και συχνά αντιφατική επιρροή της οικογενειακής ζωής, τις φεμινιστικές στρατηγικές που αμφισβητούν τον παραδοσιακό κόσμο της τέχνης, καθώς και την κοινή γνώση τόσο των παραδοσιακών όσο και των πειραματικών τεχνικών ινών.

Το "*Subversive, Skilled, Sublime*" καταδεικνύει πώς αυτές οι καλλιτέχνιδες διευρύνουν τα όρια τόσο της αντίληψης όσο και των δυνατοτήτων στην τέχνη των ινών, μεταμορφώνοντας ταπεινά υλικά σε περίπλοκες και ουσιαστικές δημιουργίες. Η έκθεση δεν εξυμνεί μόνο την τεχνική δεξιοτεχνία και τη δημιουργικότητα αυτών των γυναικών, αλλά υπογραμμίζει επίσης τη σημασία της τέχνης των ινών ως μέσο φεμινιστικής έκφρασης και κοινωνικού σχολιασμού (Hondorf, 2024).

Παράλληλα με το τρίτο κύμα φεμινισμού, αναδύεται και το καλλιτεχνικό ρεύμα που συνδέεται με τις ιδέες του. Το τρίτο κύμα φεμινισμού, το οποίο αποτελεί μια εξέλιξη του φεμινιστικού κινήματος, αναγνωρίζει και αξιοποιεί τις ελευθερίες που προέκυψαν από το δεύτερο κύμα φεμινισμού, προσαρμοσμένο στις ιδιαιτερότητες του 21ου αιώνα. Στο πλαίσιο αυτό, η θετική αποτίμηση του τρίτου κύματος φεμινισμού έγκειται στην κριτική διάθεση απέναντι στο δεύτερο κύμα, ενώ ταυτόχρονα δίνει ιδιαίτερη σημασία στο να μη

νοηματοδοτείται ή τοποθετείται η γυναίκα στη θέση του αδύναμου θύματος, προκρίνοντας την αυτονομία και την ευθύνη των γυναικών για τη ζωή τους (Σηφάκη, 2015, p.1).

Στο πλαίσιο του τρίτου κύματος φεμινισμού, το οποίο δίνει έμφαση στην αυτονομία και την ευθύνη των γυναικών, η καλλιτέχνης Alcalay αναδεικνύει αυτές τις ιδέες μέσα από το έργο της. Αντλώντας από τις φεμινιστικές πρακτικές που χρησιμοποίησαν το γυμνό σώμα ως μέσο χειραφέτησης από την αρχή του φεμινιστικού κινήματος, η Alcalay κάνει ένα βήμα παραπέρα, ενσωματώνοντας γυμνά στοιχεία του γυναικείου σώματος με τρόπο που επαναπροσδιορίζει τη σεξουαλικότητα και την ταυτότητα των γυναικών με δικούς της όρους. Αντί να καταδικάσει το ερωτικό περιεχόμενο, το έργο της Alcalay το αγκαλιάζει, προβάλλοντας τη μεταφεμινιστική αντίληψη ότι οι γυναίκες δεν είναι απλώς θύματα, αλλά είναι σε θέση να διαχειριστούν και να επαναπροσδιορίσουν τη σεξουαλικότητά τους. Το έργο της παρουσιάζει μια σύνθετη άποψη για την ταυτότητα και τη σεξουαλικότητα των γυναικών, υπογραμμίζοντας την αυτονομία και τη δύναμή τους.

Αυτή η εξέλιξη της φεμινιστικής τέχνης της ύφανσης προσφέρει ένα πλούσιο πεδίο για τη συζήτηση γύρω από την ταυτότητα και τη σεξουαλικότητα, καθιστώντας αναγκαία την παρουσίαση έργων που αναδεικνύουν τις διαφορετικές εκφάνσεις αυτής της καλλιτεχνικής παράδοσης σε ποικίλες χρονικές στιγμές και πλαίσια. Η προτεινόμενη έκθεση στοχεύει να συμπυκνώσει αυτή την ενδιαφέρουσα ιστορία, επιλέγοντας έργα που προέρχονται από διαφορετικά καλλιτεχνικά ρεύματα, συμπεριλαμβανομένης της εννοιολογικής τέχνης. Αυτή η προσέγγιση, αν και δεν συνδέθηκε άμεσα με τα φεμινιστικά προτάγματα, έχει υιοθετηθεί από πολλές φεμινίστριες καλλιτέχνιδες για να εξερευνήσουν και να αμφισβητήσουν τις κοινωνικές κατασκευές του φύλου, της εξουσίας και της ταυτότητας. Μέσω της χρήσης προσωπικών αφηγήσεων, αυτο-χαρτογράφησης και συμβολικών απεικονίσεων, οι καλλιτέχνιδες στοχεύουν να αναδείξουν τις πολυδιάστατες εμπειρίες των γυναικών, αμφισβητώντας τις παραδοσιακές κοινωνικές δομές που περιορίζουν την αυτονομία και την ταυτότητά τους (Wark, 2001, p.44). Έτσι, η έκθεση προτείνει μια πλατφόρμα για τη διερεύνηση αυτών των θεμάτων, επιτρέποντας στον θεατή να συμμετάσχει σε μια αναδυόμενη συζήτηση γύρω από τις δυναμικές της γυναικείας ταυτότητας και τη σημασία της αυτονομίας στην τέχνη.

Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα καλλιτέχνιδας που αμφισβητεί τα παραδοσιακά όρια μεταξύ ζωής και τέχνης είναι η Μπία Ντάβου. Στο πλαίσιο των εννοιολογικών της προσεγγίσεων, η Ντάβου εξερευνά τις έννοιες της αυτο-χαρτογράφησης και της αυτομνημόνευσης, δίνοντας έμφαση στις πιθανές θεραπευτικές και πνευματικές διαστάσεις της τέχνης. Παρόλο που η δουλειά της δεν εντάσσεται άμεσα σε ένα ευρύτερο φεμινιστικό πλαίσιο με την έννοια της άμεσης κοινωνικής ή πολιτικής δράσης για τα δικαιώματα των γυναικών, η ειλικρίνεια και το θάρρος της να αποκαλύπτει την προσωπική της εμπειρία αμφισβητούν τις διακρίσεις μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου χώρου, μεταξύ προσωπικής εμπειρίας και κοινωνικής κριτικής. Το έργο της Ντάβου ενσωματώνει αυτές τις ιδέες στην προτεινόμενη έκθεση, λειτουργώντας ως γέφυρα που συνδέει την προσωπική και συλλογική αυτογνωσία, και προσφέροντας μια κριτική ματιά στους κοινωνικούς ρόλους και τις προσδοκίες που επιβάλλονται στις γυναίκες.

Αυτή η προσέγγιση συνδέεται επίσης με το έργο "Carpet (my belly aches)" της Μυρτώς Ξανθοπούλου, το οποίο ενσωματώνει πολλές από τις αρχές του μεταμοντερνισμού. Η τέχνη της Ξανθοπούλου διαφοροποιείται από τη μοντερνιστική τάση που έβλεπε την καλλιτέχνη ως εκπρόσωπο όλων των γυναικών. Αντίθετα, η Ξανθοπούλου εστιάζει στην ατομική εμπειρία και τα προσωπικά συναισθήματα, καταγράφοντας τις συναισθηματικές της

αντιδράσεις απέναντι στον κόσμο και τους άλλους γύρω της. Οι λέξεις «εξομολογητική τέχνη» που χρησιμοποιούνται για να περιγράψουν το έργο της αποδεικνύουν την αλλαγή στην προσέγγιση της καλλιτέχνη, η οποία δίνει έμφαση στη μοναδική φωνή και εμπειρία της, παρά σε έναν γενικότερο φεμινιστικό λόγο. Η έκθεση αναδεικνύει τον τρόπο με τον οποίο η τέχνη μπορεί να συνδυάσει προσωπικές και κοινωνικές διαστάσεις, αμφισβητώντας καθιερωμένες αντιλήψεις και παρουσιάζοντας μια πολυφωνία γυναικείων εμπειριών.

Αυτές οι μορφές τέχνης, αν και συχνά απορρίπτονταν ως χειροτεχνία και «γυναικεία εργασία», επαναπροσδιορίζονται πλέον μέσα από τη φεμινιστική κριτική και τη σύγχρονη τέχνη, αναδεικνύοντας τη σημασία τους στην πολιτιστική ταυτότητα και την κοινωνική κριτική. Στην έκθεση, οι επιλογές των έργων αποσκοπούν ακριβώς σε αυτόν τον επαναπροσδιορισμό, παρουσιάζοντας πώς οι καλλιτέχνιδες ενσωματώνουν παραδοσιακές τεχνικές όπως το κέντημα και την ύφανση σε σύγχρονες μορφές έκφρασης. Μέσα από αυτές τις επιλογές, προβάλλεται η ικανότητα της χειροτεχνίας να λειτουργεί όχι μόνο ως φορέας παράδοσης αλλά και ως μέσο κοινωνικής κριτικής και πολιτισμικής αντίστασης.

Σύμφωνα με τα επιλεγμένα έργα, η διασύνδεση του φεμινισμού με τη χειροτεχνία αναδεικνύεται μέσα από την επαναξιολόγηση των παραδοσιακών γυναικείων τεχνών στη σφαίρα της σύγχρονης τέχνης. Η χρήση υλικών και τεχνικών όπως το ύφασμα, η ραπτική και το κέντημα, συχνά συνδεδεμένες με τις παραδοσιακές οικιακές εργασίες των γυναικών, γίνεται ένα ισχυρό εργαλείο για την εξερεύνηση της γυναικείας εμπειρίας και της κοινωνικής θέσης των γυναικών. Μέσα από αυτά τα έργα, οι καλλιτέχνιδες αναδεικνύουν την χειροτεχνία ως μια μορφή εννοιολογικής τέχνης που μπορεί να μεταφέρει σημαντικά πολιτικά και κοινωνικά μηνύματα.

Οι καλλιτέχνιδες στράφηκαν στη χρήση της χειροτεχνίας ως μέσο τέχνης για να γιορτάσουν και να αναδείξουν τις παραδοσιακές γυναικείες τέχνες, ενώ ταυτόχρονα να προσεγγίσουν σύγχρονα ζητήματα με έναν τρόπο που είναι βαθιά προσωπικός και συναισθηματικά φορτισμένος. Η επιλογή της χειροτεχνίας τους επιτρέπει να συνδέσουν το παρελθόν με το παρόν, αναγνωρίζοντας τη σημαντικότητα των γυναικείων εργασιών και μεταμορφώνοντάς τις σε ισχυρά μέσα έκφρασης και επικοινωνίας. Μέσα από αυτή τη διαδικασία, προκαλούν τους θεατές να επανεκτιμήσουν την αξία της χειροτεχνίας και να αναγνωρίσουν την καλλιτεχνική και πολιτιστική της σημασία.

Παρουσίαση της Έκθεσης

Τα κεντρικά θέματα της έκθεσης επικεντρώνονται στην αμφισβήτηση των παραδοσιακών διακρίσεων που συνήθως διαχωρίζουν τα υφάσματα από τις καλές τέχνες. Η έκθεση διερευνά τους ποικίλους λόγους για τους οποίους καλλιτέχνιδες όπως η Μπία Ντάβου, η Μαρία Βαρελά και η Μυρτώ Ξανθοπούλου ασχολήθηκαν με την υφαντική τέχνη. Κάποιες καλλιτέχνιδες χρησιμοποιούν αυτή τη μορφή τέχνης για να προωθήσουν κοινωνικές αλλαγές, ενώ άλλες εστιάζουν σε πολιτικά ζητήματα που τους απασχολούν. Μέσα από την υφαντική, οι καλλιτέχνιδες αυτές αξιοποιούν τα υφάσματα ως θέμα, υλικό και τεχνική, αναβιώνοντας τις παραδοσιακές φόρμες ή κριτικάροντας την πατριαρχική ιστορία και την έμφυλη ταυτότητα που συχνά συνδέεται με αυτή.

Όπως επισημαίνει η Rozsika Parker στο βιβλίο της *The Subversive Stitch: Embroidery and the Making of the Feminine*, τα υφάσματα και η υφαντική τέχνη έχουν διαχρονικά χρησιμοποιηθεί ως ισχυρά μέσα επικοινωνίας σε διάφορες πολιτισμικές κοινότητες. Μέσα από τα νήματα και τις τεχνικές τους, οι δημιουργοί έχουν αφηγηθεί προσωπικές ιστορίες, έχουν μεταδώσει κρυφά μηνύματα και έχουν εκφράσει τις εμπειρίες τους με τρόπους που

συχνά παραβλέπονται από τα παραδοσιακά μέσα τέχνης. Η Parker τονίζει ότι σε κάθε νήμα ενσωματώνεται η ιστορία του μέσου, αποκαλύπτοντας πτυχές που σχετίζονται με το φύλο, την εργασία, την αξία και τη γνώση των προγόνων, καθώς και τις ιστορίες καταπίεσης που συνοδεύουν αυτά τα στοιχεία. Οι καλλιτέχνιδες αυτές έχουν αγκαλιάσει τις ίνες και τα νήματα για να διηγηθούν ιστορίες που προκαλούν τις δομές εξουσίας, διασχίζουν τα καθιερωμένα όρια και επαναπροσδιορίζουν την αντίληψή μας για τον κόσμο γύρω μας.

Η έκθεση, επομένως, δεν περιορίζεται απλώς στην ανάδειξη της υφαντικής ως τέχνης, αλλά προχωρά βαθύτερα, εξετάζοντας τον τρόπο με τον οποίο οι καλλιτέχνιδες χρησιμοποιούν αυτή την τέχνη για να αμφισβητήσουν τα κατεστημένα και να ανοίξουν διάλογο για θέματα όπως η πολιτιστική κληρονομιά, η ιστορική μνήμη και οι έμφυλοι ρόλοι. Οι τεχνικές της υφαντικής, του κεντήματος και της πλεκτικής συνδυάζονται με σύγχρονα υλικά και ιδέες, δείχνοντας ότι η υφαντική τέχνη μπορεί να εξελιχθεί και να παραμείνει επίκαιρη. Μέσα από αυτό το πρίσμα, τα έργα που παρουσιάζονται δεν συνεχίζουν απλώς την παράδοση, αλλά εισάγουν κάτι καινοτόμο, σπάζοντας τους δεσμούς με το παρελθόν. Προκαλούν τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την υφαντική τέχνη και αναδεικνύουν τη δυνατότητά της να λειτουργεί ως μια δυναμική μορφή σύγχρονης έκφρασης, αμφισβητώντας τις καθιερωμένες ιδέες και προτείνοντας νέους τρόπους κατανόησης της τέχνης και της κοινωνίας.

Η έκθεση αντλεί έμπνευση και επιρροές από ένα ευρύ φάσμα πηγών, που εκτείνονται από τις παραδοσιακές τεχνικές υφαντικής μέχρι τις σύγχρονες φεμινιστικές θεωρίες και κοινωνικά κινήματα. Οι καλλιτέχνιδες που συμμετέχουν εστιάζουν στην ανανέωση της υφαντικής τέχνης, φέρνοντας φρέσκες προοπτικές και καινοτόμες προσεγγίσεις. Δεν περιορίζονται στη διατήρηση των παραδόσεων, αλλά επιδιώκουν να αποδομήσουν και να επανερμηνεύσουν τις καθιερωμένες αντιλήψεις γύρω από την τέχνη αυτή, προτείνοντας νέους τρόπους έκφρασης. Οι λαϊκές παραδόσεις και οι αφηγήσεις των γυναικών, αντί να λειτουργούν απλώς ως αναφορές, γίνονται το υλικό για να δημιουργηθεί κάτι εντελώς νέο, που αμφισβητεί και ανατρέπει τα στερεότυπα. Επιπλέον, η σύνδεση με καλλιτεχνικά ρεύματα όπως ο μοντερνισμός και η εννοιολογική τέχνη, καθώς και η επιρροή από καλλιτέχνιδες όπως η Anni Albers, εμπλουτίζουν τη θεματολογία και τις τεχνικές που χρησιμοποιούνται στην έκθεση. Για παράδειγμα, η Anni Albers, μέσω του έργου της, ανέδειξε την αξία της υφαντικής ως μορφή τέχνης, όχι απλώς βιοτεχνίας. Αυτή η σύνθεση εμπνέει τις σημερινές καλλιτέχνιδες να επανεξετάσουν και να επαναστατήσουν ενάντια σε στερεότυπα, ενσωματώνοντας πολιτικά και κοινωνικά θέματα, όπως τα δικαιώματα των γυναικών και η κλιματική αλλαγή. Οι καλλιτέχνιδες αντλούν επίσης έμπνευση από τις σύγχρονες πολιτικές και κοινωνικές εξελίξεις, όπως η διεκδίκηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, τα κινήματα για την ισότητα των φύλων και η εξερεύνηση της πολιτιστικής ταυτότητας. Οι καλλιτέχνιδες χρησιμοποιούν την τέχνη τους ως όχημα για να ανταποκριθούν στις πιεστικές ανάγκες και τις αλλαγές της εποχής τους, ενσωματώνοντας θέματα όπως η μετανάστευση, η κλιματική αλλαγή και τα δικαιώματα των γυναικών. Μέσω της τέχνης τους, επιδιώκουν να προκαλέσουν προβληματισμό, να πυροδοτήσουν διάλογο και να εμπνεύσουν δράση, καθιστώντας τα έργα τους κοινωνικά και πολιτικά φορτισμένα, πέρα από την απλή αισθητική.

Η έκθεση ενσωματώνει έργα που συνδυάζουν παραδοσιακές τεχνικές με σύγχρονα εννοιολογικά και τεχνολογικά μέσα, προσφέροντας μια νέα προσέγγιση στην υφαντική τέχνη. Οι καλλιτέχνιδες επαναπροσδιορίζουν αυτό το παραδοσιακά γυναικείο μέσο, το οποίο ήταν συχνά συνδεδεμένο με την οικιακή εργασία, μετατρέποντάς το σε εργαλείο προβληματισμού για σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα. Μέσα από την τέχνη τους, οι

καλλιτέχνιδες προσεγγίζουν θέματα όπως η ταυτότητα, η τεχνολογία και οι κοινωνικές αλλαγές, χρησιμοποιώντας την υφαντική τέχνη για να εξετάσουν και να αμφισβητήσουν τις τρέχουσες αντιλήψεις και να ανοίξουν νέους διαλόγους γύρω από την τέχνη και την κοινωνία.

Η έκθεση θα στεγαστεί στον χώρο του Κέντρου Τεχνών Δήμου Αθηνών στο Πάρκο Ελευθερίας. Πρόκειται για έναν χώρο με βαρύνουσα ιστορική σημασία και πολυδιάστατο συμβολισμό. Η ιστορία του κτιρίου, ως μέρος του συγκροτήματος του πρώην ΕΑΤ-ΕΣΑ, του σώματος της Ελληνικής Στρατιωτικής Αστυνομίας κατά τη διάρκεια της δικτατορίας (1967-1974), αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι της ελληνικής πολιτικής και κοινωνικής μνήμης. Σε αυτό το κτίριο, η στρατιωτική αστυνομία χρησιμοποιούσε σκληρές μεθόδους για την καταστολή και τον έλεγχο των πολιτικών αντιπάλων, μετατρέποντας το σε σύμβολο καταναγκασμού και καταδυνάστευσης. Σήμερα, αυτός ο χώρος έχει μετατραπεί σε ένα κέντρο πολιτισμού, εστία ελεύθερου λόγου και δημιουργίας. Η μεταμόρφωση αυτή από έναν τόπο καταπίεσης σε έναν χώρο πολιτιστικής ανανέωσης και καλλιτεχνικής έκφρασης αντικατοπτρίζει τον θεματικό πυρήνα της έκθεσης. Η έκθεση εξετάζει την επανερμηνεία παραδοσιακών υφαντικών τεχνικών μέσα από μια φεμινιστική προοπτική, αναδεικνύοντας την ανθεκτικότητα και την ανανέωση ως κεντρικά στοιχεία.

Παρόλο που το Κέντρο Τεχνών Δήμου Αθηνών δεν έχει επικεντρωθεί εκτενώς σε φεμινιστικά θέματα στο παρελθόν, η ιστορία του και η μεταμόρφωσή του προσφέρουν ένα πλούσιο πλαίσιο για την ανάδειξη των σύγχρονων φεμινιστικών ανησυχιών. Η σύνδεση με προηγούμενες εκθέσεις, όπως εκείνη που ξεκίνησε από το δοκίμιο της Virginia Woolf "A Room of One's Own" και εξερεύνησε τον ψηφιακό φεμινισμό και το κίνημα #metoo, καθιστά τον χώρο κατάλληλο για τη συνέχιση αυτού του διαλόγου.

Το Πάρκο Ελευθερίας, στο οποίο στεγάζεται το Κέντρο Τεχνών, προσφέρει έναν ανοιχτό και προσβάσιμο χώρο που ενθαρρύνει τον διάλογο μεταξύ γενεών και διαφορετικών καλλιτεχνικών πρακτικών. Η έκθεση θα λειτουργήσει ως σημείο αναφοράς για τη φεμινιστική τέχνη, δίνοντας έμφαση στη δυνατότητα αλλαγής και επανεξέτασης των παρελθοντικών εμπειριών. Επιπλέον, ο χώρος του Κέντρου Τεχνών, που είναι προσίτος σε ένα ευρύ κοινό, θα επιτρέψει σε περισσότερους ανθρώπους να έρθουν σε επαφή με τα φεμινιστικά ζητήματα που τίγονται στην έκθεση. Μέσα από τη διάδραση με τα έργα, το κοινό θα έχει την ευκαιρία να εξερευνήσει θέματα ιδιωτικότητας, αυτονομίας και αυτοέκφρασης, ενισχύοντας τον συμβολισμό και τη σημασία του χώρου ως τόπο κοινωνικού και καλλιτεχνικού διαλόγου.

Καλλιτέχνιδες και έργα

Μπία Ντάβου, Οδύσσεια – Ιστία, 1981 – 1991

Η δουλειά της Μπίας Ντάβου, ιδιαίτερα από τη δεκαετία του 1970 και μετά, σηματοδοτείται από μια πειραματική προσέγγιση στη δομή και την επικοινωνία στην τέχνη. Το έργο της "Serial Structures" (1978) αποτελεί ένα κομβικό σημείο στην καλλιτεχνική της πορεία, όπου διερεύνησε την έννοια της πειθαρχίας και του ρυθμού μέσα από επαναλαμβανόμενες αλληλουχίες στοιχείων βασισμένων στο σύστημα Fibonacci. Αυτή η σειρά έργων δεν είναι μόνο ενδεικτική της προσωπικής της αναζήτησης αλλά και μιας βαθύτερης ενασχόλησης με την επικοινωνιακή λειτουργία της τέχνης. Η Ντάβου αναρωτιόταν εάν η τέχνη μπορεί να λειτουργήσει ως κοινωνικό έργο, δίνοντας έμφαση στην

αναγκαιότητα της επικοινωνίας μεταξύ καλλιτέχνη και θεατή. Η πεποίθησή της ότι η τέχνη πρέπει να συνδέει τη γλώσσα με το μήνυμα χωρίς να περιορίζεται από καθιερωμένες δομές, αναδεικνύεται και στο έργο "Οδύσσεια-Ιστία" (1981-1991). Σε αυτό το έργο, η πράξη του ραψίματος για ώρες εξελίχθηκε σε μια προσωπική «Οδύσσεια», όπου το υλικό και η διαδικασία παραγωγής αποκτούν έναν βαθύτερο νοητικό και συμβολικό χαρακτήρα. Με τον τρόπο αυτό, η Ντάβου όχι μόνο επαναπροσδιόρισε τα όρια της υφαντικής τέχνης αλλά ανέδειξε και τη δυνατότητα της τέχνης να λειτουργεί ως ένα σύνθετο σύστημα νοημάτων και σχέσεων, προκαλώντας τον θεατή να αναθεωρήσει τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την τέχνη και την επικοινωνία.

Το «Odyssey-Istia» είναι ένα εννοιολογικό και πολύπλευρο έργο τέχνης που συνδυάζει στοιχεία υφαντικής τέχνης, εννοιολογικής τέχνης και εγκατάστασης. Το κομμάτι αποτελείται από λινάτσα και άλλα υφάσματα σχολαστικά ραμμένα μεταξύ τους, αντανakλώντας τις επαναλαμβανόμενες σεκάνς που χαρακτηρίζουν τις προηγούμενες "Σειριακές Δομές" της. Τα εικαστικά στοιχεία του έργου περιλαμβάνουν περίπλοκα μοτίβα και υφές που δημιουργούνται μέσω της διαδικασίας της ραπτικής και του κεντήματος. Η σύνθεση του έργου είναι μεθοδική και πειθαρχημένη, ακολουθώντας τη σειρά Fibonacci για να δημιουργήσει μια αίσθηση ρυθμού και δομής. Η επαναλαμβανόμενη φύση των ραπτικών βελονιών μεταδίδει υπομονή, προσδοκία και πίστη, συμβολίζοντας τον παραδοσιακό ρόλο της γυναίκας στην κοινωνία. Τα υφάσματα προσθέτουν μια απτική διάσταση στο έργο, προσκαλώντας τους θεατές να ασχοληθούν με αυτό σε αισθητηριακό επίπεδο. Τα χρώματα που χρησιμοποιούνται στο κομμάτι είναι γήινα και σιωπηλά, προκαλώντας μια αίσθηση φυσικής συνέχειας και νοερής απεικόνισης. Το έργο της Ντάβου χαρακτηρίζεται από την ισορροπία και τη συμμετρία του, που επιτυγχάνεται μέσω της σχολαστικής διάταξης σχημάτων και γραμμών. Το κομμάτι κατευθύνει την προσοχή του θεατή στις περίπλοκες λεπτομέρειες του ραψίματος, δίνοντας έμφαση στην επίπονη διαδικασία πίσω από τη δημιουργία του έργου. Η αργή, πειθαρχημένη διαδικασία της ύφανσης και του ραψίματος εμποτίζει το κομμάτι με μια τελετουργική ποιότητα, που θυμίζει παραδοσιακές γυναικείες χειροτεχνίες αλλά ανυψώνεται στη σφαίρα της εννοιολογικής τέχνης.

Εκτείνεται σε αρκετά μέτρα, καθιστώντας την εγκατάσταση μεγάλης κλίμακας. Το έργο απεικονίζει μια σειρά από πίνακες λινάτσας, το καθένα περίπλοκα ραμμένο με επαναλαμβανόμενα μοτίβα που δημιουργούν ροή στον χώρο εγκατάστασης. Η οπτική γλώσσα περιλαμβάνει σημεία, γραμμές, σχήματα, επίπεδα, κενά, φόρμες, χρώματα και υφές. Η καλλιτέχνης έχει συνθέσει αυτά τα στοιχεία για να δημιουργήσει ένα ενιαίο σύνολο, εξισορροπώντας τη συμμετρία και την ασυμμετρία, την αντίθεση, το ρυθμό, την κίνηση και την έμφαση. Οι γραμμές είναι ακριβείς και μεθοδικές, σχηματίζοντας γεωμετρικά μοτίβα που δημιουργούν μια αίσθηση τάξης και δομής. Η χρήση του χρώματος από την καλλιτέχνη είναι ιδιότυπη, επιτυγχάνοντας μια αίσθηση βάθους και απόστασης. Τα αντικείμενα που απεικονίζονται στο έργο εμφανίζονται κοντά, τονίζοντας την απτική φύση του υφάσματος. Η καλλιτέχνης επιτυγχάνει την απόσταση μέσα από την επανάληψη των μοτίβων και τη στρώση των υφασμάτων.

Το έργο είναι ασύμμετρο αλλά ισορροπημένο μέσα από την επανάληψη σχημάτων και μοτίβων. Η προσοχή του θεατή εστιάζεται στις περίπλοκες λεπτομέρειες του ραψίματος, οι οποίες τραβούν το βλέμμα σε όλη την επιφάνεια των πάνελ. Η ατμόσφαιρα προσφέρει μια ήσυχη περισυλλογή, που δημιουργείται μέσα από την προσεκτική διάταξη των σχημάτων και των χρωμάτων. Η παρουσία κίνησης επιτυγχάνεται μέσω του ρυθμού των μοτίβων και της ροής των γραμμών. Το έργο έχει έντονη αίσθηση ρυθμού, που κατακτάται με την

εναλλαγή ανοιχτών και σκούρων χρωματικών τόνων. Οι άξονες της σύνθεσης είναι διαγώνιοι, δημιουργώντας μια δυναμική ροή στα πάνελ.

Η "Οδύσσεια-Ιστία" (1981-1991) είναι ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα εννοιολογικής τέχνης, λόγω της εστίασής της στις ιδέες και τις έννοιες που επιδιώκει να μεταδώσει και όχι στο ίδιο το τελικό αντικείμενο τέχνης. Η Ντάβου ενσαρκώνει αυτή την αρχή χρησιμοποιώντας τις παραδοσιακές τεχνικές ύφανσης όχι απλώς για την αισθητική τους αξία, αλλά ως μέσο εξερεύνησης και επικοινωνίας σύνθετων θεμάτων. Τα παραδοσιακά υφαντά μοτίβα που ενσωματώνει δεν είναι απλώς διακοσμητικά στοιχεία, αλλά διαποτίζονται από συμβολική σημασία, δημιουργώντας έναν διάλογο μεταξύ παρελθόντος και παρόντος και μεταξύ μορφής και περιεχομένου. Αυτή η χρήση των υφασμάτων ευθυγραμμίζεται με την εννοιολογική της εστίαση στη διασταύρωση της τέχνης, της χειροτεχνίας και της πολιτιστικής κληρονομιάς, αποδεικνύοντας πώς το ίδιο το μέσο μπορεί να μεταφέρει και να μεταβιβάσει βαθιά ιδεολογικά μηνύματα. Η απτική και εννοιολογική ώσμωση με τα παραδοσιακά υφαντά μοτίβα υπογραμμίζει περαιτέρω τη σημασία των ιδεών που διερευνά, καθιστώντας το έργο της μια ισχυρή δήλωση για την πολιτιστική ταυτότητα, τη μνήμη και το ρόλο των παραδοσιακών τεχνών στη σύγχρονη τέχνη.

Η «Οδύσσεια-Ιστία» της Μπία Ντάβου είναι ένας βαθύς προβληματισμός για το κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο της εποχής της. Δημιουργημένο σε μια περίοδο που η Ελλάδα αντιμετώπιζε ζητήματα δημοκρατίας, ταυτότητας και δικαιωμάτων των γυναικών, το έργο μπορεί να θεωρηθεί ως μια λεπτή πράξη αντίστασης και ενδυνάμωσης. Μέσω της ραπτικής και του κεντήματος - μια τέχνη που παραδοσιακά συνδέεται με τις γυναίκες - η Ντάβου εξερευνά θέματα υπομονής, προσδοκίας και πίστης. Το έργο μπορεί να ερμηνευθεί ως μεταφορά για την κοινωνική προσωπικότητα των παραδοσιακών γυναικών ενώ ταυτόχρονα αναζητά μια προσωπική αλήθεια. Η επαναλαμβανόμενη, πειθαρχημένη φύση του έργου αντανakλά την επιθυμία της καλλιτέχνη για πραγματική επικοινωνία, προκαλώντας τον θεατή να ασχοληθεί με το κομμάτι σε ένα βαθύτερο επίπεδο. Το σημειωτικό σύστημα του έργου είναι στοιχειώδες αλλά ανοιχτό στην ανάπτυξη και την προσωπική ερμηνεία, τονίζοντας τον οικουμενικό χαρακτήρα του μηνύματός του. (Σπηλιάδη, 1992)

Οι κριτικοί και το κοινό δέχτηκαν αρχικά το έργο της Ντάβου με ανάμεικτες αντιδράσεις, αλλά με την πάροδο του χρόνου αναγνωρίστηκε για την καινοτόμο προσέγγισή του στο συνδυασμό της παραδοσιακής χειροτεχνίας με τη σύγχρονη τέχνη. Σήμερα, η «Οδύσσεια-Ιστία» γιορτάζεται για την εξερεύνηση της επικοινωνίας, της ταυτότητας και του ρόλου της γυναίκας στην κοινωνία. Ο συμβολισμός του έργου είναι εμφανής στην υπενθύμιση της ύφανσης της Πηνελόπης από την «Οδύσσεια» του Ομήρου, όπου η δημιουργία συνυπάρχει με την καταστροφή. Η διαδικασία της ραπτικής και του κεντήματος αποκτά μια τελετουργική διάσταση, αντανakλώντας τη διακαή επιθυμία για ελευθερία και την περίπλοκη αλληλεπίδραση μεταξύ παράδοσης και προσωπικής χειραφέτησης. Ιδιαίτερα σημαντική είναι η χρήση υφάσματος και ραπτικής στην «Οδύσσεια-Ιστία». Η επαναλαμβανόμενη πράξη του ραψίματος γίνεται μια πρακτική διαλογισμού, αντικατοπτρίζοντας τη νοητική ανάπτυξη και την αναζήτηση της αλήθειας της καλλιτέχνη. Η διαδικασία είναι τόσο προσωπική όσο και καθολική εμπειρία, που συνδέει την καλλιτέχνη με τους παραδοσιακούς ρόλους των γυναικών σε όλη την ιστορία, ενώ ταυτόχρονα προκαλεί και επαναπροσδιορίζει αυτούς τους ρόλους.

Η προσέγγιση της Ντάβου στο έργο είναι ταυτόχρονα καινοτόμος και βαθιά ριζωμένη στην παράδοση. Χρησιμοποιώντας λινάτσα και ύφασμα, ανυψώνει τη ραπτική στη σφαίρα των καλών τεχνών, αμφισβητώντας την παραδοσιακή ιεραρχία μεταξύ χειροτεχνίας και τέχνης.

Η μεγάλη κλίμακα και οι περίπλοκες λεπτομέρειες του έργου καλούν τους θεατές να ασχοληθούν μαζί του σε αισθητηριακό επίπεδο, δημιουργώντας έναν διάλογο μεταξύ του καλλιτέχνη και του θεατή. Ο τίτλος του έργου, «Οδύσσεια-Ιστία», υποδηλώνει ένα ταξίδι ανακάλυψης και εξερεύνησης, τόσο προσωπικό όσο και παγκόσμιο. Η χρήση της ακολουθίας Fibonacci στη σύνθεση προσθέτει μια μαθηματική ακρίβεια στο έργο, δημιουργώντας μια αίσθηση τάξης και δομής. Ο ρυθμός και η ισορροπία του έργου αντικατοπτρίζουν την επιθυμία της καλλιτέχνη για αρμονία και επικοινωνία, ενώ τα γήινα χρώματα και οι απτικές υφές προκαλούν μια αίσθηση φυσικής συνέχειας.

Μαρία Βαρέλα, *Butterflies of the Beautiful*, 2023

Η Μαρία Βαρέλα είναι μια σύγχρονη Ελληνίδα καλλιτέχνης που εξερευνά θέματα ταυτότητας, μεταμόρφωσης και ανθρώπινης εμπειρίας. Η δουλειά της συχνά ενσωματώνει τις παραδοσιακές χειροτεχνίες με τις σύγχρονες τεχνικές, αντανακλώντας το ενδιαφέρον της για τη γεφύρωση των καλλιτεχνικών πρακτικών του παρελθόντος και του παρόντος (Γρέγου, 2022). Η Βαρέλα πιστεύει στη δύναμη της τέχνης να δημιουργεί διαλόγους και να συνδέει ανθρώπους, θέματα που είναι εμφανή στο "*Butterflies of the Beautiful*". Από τις 17 έως τις 23 Απριλίου 2023, βρισκόταν στο σπίτι της ως μέρος του προγράμματος Προσωρινής Κατοικίας για την Εβδομάδα Σχεδιασμού BASE Milano, ανταποκρινόμενη σε θέματα Ένταξης, Διαφορετικότητας, Ισότητας και Προσβασιμότητας (I.D.E.A.).

Το έργο "*Butterflies of the Beautiful*" (2023) της Maria Varela είναι μια εγκατάσταση που ενσαρκώνει τη διασταύρωση της παράδοσης, της τεχνολογίας και του κοινωνικού σχολιασμού, αντιμετωπίζοντας με ζωντανά θέματα ταυτότητας, μνήμης και ισότητας των φύλων. Το έργο χρησιμοποιεί ένα μείγμα παραδοσιακών τεχνικών ύφανσης και σύγχρονων ψηφιακών εργαλείων, παράγοντας ένα ταπισερί από φτερά πεταλούδας που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη. Αυτά τα φτερά είναι οπτικές αναπαραστάσεις των δεδομένων για την ισότητα των φύλων από τη UN Women, μετατρέποντας αφηρημένες στατιστικές σε απτές, αισθητικές μορφές. Το έργο έτυχε θετικής υποδοχής, εγκωμιαστικά για την αισθητική του ομορφιά και το θεματικό του βάθος. Το έργο υλοποιείται σε συνεργασία με τον Στάθη Μητρόπουλο και την Sustainable Sequin Company και ανατέθηκε από τον οργανισμό Ωνάση Στέγη και το Βρετανικό Συμβούλιο στο πλαίσιο του προγράμματος Circular Cultures.

Το έργο "*Butterflies of the Beautiful*" αποτελείται από πολλά μικρά, πολύχρωμα κομμάτια που μαζί σχηματίζουν μια εγκατάσταση που μοιάζει με μωσαϊκό. Τα φτερά των πεταλούδων, κατασκευασμένα μέσω ενός συνδυασμού παραδοσιακής υφαντικής και σύγχρονης ψηφιακής παραγωγής, εμφανίζουν μια σειρά από παστέλ και μεταλλικές αποχρώσεις. Κάθε φτερό είναι σχολαστικά σχεδιασμένο, αντανακλώντας τόσο τις περίπλοκες λεπτομέρειες των φυσικών φτερών πεταλούδας όσο και την ακρίβεια των ψηφιακών αλγορίθμων. Οι πεταλούδες είναι τοποθετημένες με τρόπο που υποδηλώνει κίνηση και δυναμισμό, φτερουγίζοντας στο φόντο του υφαντού.

Η σύνθεση του έργου χαρακτηρίζεται από μια πλούσια αλληλεπίδραση σχημάτων, υφών και χρωμάτων. Τα σχήματα είναι κατά κύριο λόγο οργανικά, μιμούμενα τις φυσικές μορφές των φτερών της πεταλούδας, αλλά είναι επίσης αφηρημένα στην εκτέλεσή τους. Οι υφές ποικίλλουν από το λείο, μεταλλικό φινίρισμα ορισμένων φτερών μέχρι την απαλή, απτή ποιότητα του υφαντού. Τα χρώματα κυμαίνονται από απαλά παστέλ έως πιο τολμηρά μεταλλικά, δημιουργώντας μια ζωντανή αλλά αρμονική παλέτα.

Η εγκατάσταση διαθέτει πολυάριθμα σημεία ενδιαφέροντος στα οποία είναι προσαρτημένα τα φτερά της πεταλούδας. Τα σημεία αυτά δημιουργούν ένα ρυθμικό μοτίβο στο ύφασμα. Οι γραμμές υπονοούνται μέσω της ευθυγράμμισης και της τοποθέτησης των φτερών, καθοδηγώντας το μάτι του θεατή κατά μήκος της εγκατάστασης. Τα οργανικά σχήματα κυριαρχούν στη σύνθεση, με κάθε φτερό πεταλούδας να συμβάλλει στη συνολική μορφή. Η εγκατάσταση λειτουργεί σε πολλαπλά επίπεδα, με τα φτερά να επικαλύπτονται και να αλληλεπιδρούν για να δημιουργήσουν βάθος. Η χρήση του χώρου είναι ζωτικής σημασίας, καθώς οι πεταλούδες φαίνεται να καταλαμβάνουν μια τρισδιάστατη περιοχή, που εκτείνεται από το υφαντό. Αυτό δίνει την εντύπωση ενός ζωηρού, δυναμικού σμήνους. Η χρωματική σύνθεση είναι τόσο ποικιλόμορφη όσο και ισορροπημένη, χρησιμοποιώντας παστέλ και μεταλλικά χρώματα για τη δημιουργία αντιθέσεων και αρμονίας. Οι υφές κυμαίνονται από την απαλή, ινώδη ποιότητα του υφάσματος έως τις λεπτές, αντανάκλαστικές επιφάνειες των φτερών.

Το έργο επιτυγχάνει ισορροπία μέσω της ασυμμετρίας. Ενώ οι πεταλούδες δεν είναι τοποθετημένες σε ένα απόλυτα συμμετρικό μοτίβο, η κατανομή τους δημιουργεί μια αίσθηση ισορροπίας. Η χρωματική αντίθεση είναι σημαντική, με ανοιχτούς και σκούρους τόνους να αντιπαρατίθενται για να ενισχύσουν το οπτικό ενδιαφέρον. Ο ρυθμός δημιουργείται μέσω της επανάληψης και της παραλλαγής των σχημάτων και των χρωμάτων των πεταλούδων. Η κίνηση υπονοείται από τον τρόπο με τον οποίο οι πεταλούδες είναι τοποθετημένες, σαν να βρίσκονται εν μέσω πτήσης. Η προσοχή του θεατή έλκεται φυσικά από τα πιο πολύχρωμα και λεπτομερή τμήματα της εγκατάστασης, τα οποία συχνά λειτουργούν ως σημεία εστίασης. Η Βαρελά χρησιμοποιεί την «Αντίστροφη Μηχανική», αποσυναρμολογώντας και ανακατασκευάζοντας μοτίβα, αντικείμενα, μύθους, τελετουργίες και τεχνολογία για να αντιμετωπίσει σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα (Γρέγου, 2022).

Το «Butterflies of the Beautiful» συνδυάζει **παραδοσιακές τεχνικές κλωστοϋφαντουργίας με σύγχρονη ψηφιακή τέχνη**. Η διαδικασία περιλαμβάνει τη δημιουργία φτερών πεταλούδας μέσω αλγορίθμων τεχνητής νοημοσύνης και στη συνέχεια τη φυσική ύφανση αυτών των ψηφιακών σχεδίων στο ύφασμα. Αυτή η υβριδική τεχνική αντικατοπτρίζει τη δέσμευση του καλλιτέχνη να συνδυάζει την παράδοση και την καινοτομία. Η παραδοσιακή τεχνική περνά στη σύγχρονη σχεδιαστική παραγωγή, συνδυάζοντας την κληρονομιά και την πολιτιστική γνώση με την εξέλιξη των προτύπων και την ανθρώπινη τεχνική σε υψηλό επίπεδο.

Το έργο της Μαρίας Βαρελά, "Butterflies of the Beautiful," αποτελεί μια εντυπωσιακή συγχώνευση νέων μέσων, εννοιολογικής τέχνης και κοινωνικής πρακτικής, με κάθε πτυχή του να ενισχύει τον πολυδιάστατο αντίκτυπό του. Στην εννοιολογική και μεταενοιολογική τέχνη, το πρωτεύον στοιχείο είναι το μήνυμα και η ιδέα, υπερβαίνοντας τη φυσική μορφή του έργου. Στην περίπτωση της Βαρελά, το έργο της δεν περιορίζεται απλώς στην αισθητική καινοτομία, αλλά χρησιμοποιεί την τέχνη ως μέσο επικοινωνίας κοινωνικών και πολιτικών μηνυμάτων. Σύμφωνα με την *Miss Dialectic* (2023), το έργο της Βαρελά ενσωματώνει σύγχρονες τεχνολογίες, όπως η τεχνητή νοημοσύνη, για τη δημιουργία σχεδίων πεταλούδας που ενσωματώνονται σε παραδοσιακές τεχνικές ύφανσης, προσφέροντας μια καινοτόμο καλλιτεχνική πρόταση.

Η χρήση της τεχνητής νοημοσύνης δεν αποτελεί μόνο μια τεχνολογική καινοτομία, αλλά και μια εννοιολογική δήλωση που συνδέει τα σύγχρονα έργα με τα προηγούμενα καλλιτεχνικά ρεύματα. Για παράδειγμα, οι μαθηματικοί συνδυασμοί και το ενδιαφέρον της Ντάβου για τα συστήματα βρίσκουν μια σύγχρονη εκδοχή στο έργο της Βαρελά, η οποία εξερευνά την τεχνητή νοημοσύνη. Η καλλιτέχνη αναπλαισιώνει τους αλγόριθμους, που συχνά

συνδέονται με την παραγωγικότητα και την κατανάλωση, ενσωματώνοντάς τους σε ένα σύστημα παραδοσιακής ύφανσης. Με αυτόν τον τρόπο, δημιουργεί ένα νέο είδος καλλιτεχνικού μοτίβου που διευρύνει τα όρια μεταξύ ανθρώπινης δημιουργικότητας και τεχνητής ευφυΐας. Το μοτίβο αυτό υπογραμμίζει την αναθεώρηση των ορίων της τέχνης και την επίδραση της τεχνολογίας σε αυτήν (*Miss Dialectic*, 2023).

Το έργο ενσωματώνει δεδομένα για την ισότητα των φύλων από τη UN Women, μετατρέποντας στατιστικές πληροφορίες σε μια συμβολική αφήγηση με καλλιτεχνική αξία. Σε αυτό το πλαίσιο, η Βαρελά εντάσσεται στη μεταενοιολογική τέχνη, η οποία συνεχίζει να εστιάζει στην έννοια και το μήνυμα, αλλά ταυτόχρονα επανεξετάζει τον τρόπο με τον οποίο οι κοινωνικές και τεχνολογικές εξελίξεις επηρεάζουν την καλλιτεχνική παραγωγή (*Wark*, 2001). Εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ φύλου, ταυτότητας και τεχνολογίας, το έργο της Βαρελά συνδυάζει αισθητική και ενοιολογική πολυπλοκότητα, δημιουργώντας ένα αποτέλεσμα που αμφισβητεί τις παραδοσιακές αντιλήψεις για την τέχνη και τις κοινωνικές δομές.

Συμπληρωματικά, το έργο "Butterflies of the Beautiful" δεν περιορίζεται στην εικαστική προσέγγιση, αλλά αναδεικνύει τη δυναμική της τέχνης να επηρεάζει και να αλληλεπιδρά με την κοινωνία. Θέτει ερωτήματα για την ισότητα των φύλων και την πολιτισμική ταυτότητα, κάνοντας την τέχνη ένα εργαλείο προβληματισμού και κοινωνικού διαλόγου, χαρακτηριστικό της σύγχρονης κοινωνικά εμπλεκόμενης τέχνης (*Miss Dialectic*, 2023).

Παρουσιάζοντας δεδομένα με οπτικά ελκυστικό τρόπο, το έργο της Βαρελά πυροδοτεί το διάλογο και ευαισθητοποιεί για αυτές τις κοινωνικές ανησυχίες, χρησιμοποιώντας την τέχνη ως πλατφόρμα ακτιβισμού και αλλαγής. Μαζί, αυτά τα στοιχεία δημιουργούν ένα πλούσιο, πολυδιάστατο έργο που όχι μόνο γοητεύει οπτικά, αλλά και προκαλεί σκέψη και εμπνέει κοινωνικό προβληματισμό. Σε σύγκριση με άλλα κινήματα, όπως ο αφηρημένος εξπρεσιονισμός, το έργο της Βαρελά επικεντρώνεται περισσότερο στο θεματικό και συμβολικό περιεχόμενο, χρησιμοποιώντας αναπαραστατικές φόρμες για να αποδώσει βαθιά νοήματα (Βιτάλη, 2013).

Το "Butterflies of the Beautiful" μπορεί να ερμηνευθεί ως ένας διαλογισμός για την ομορφιά και την ευθραυστότητα της ζωής. Οι πεταλούδες συμβολίζουν τη μεταμόρφωση και την εφήμερη ομορφιά, προσκαλώντας τους θεατές να αναλογιστούν την παροδική φύση της ύπαρξης. Η χρήση κλωστοϋφαντουργίας, μια παραδοσιακά γυναικεία χειροτεχνία, παράλληλα με τα ψηφιακά στοιχεία, αναδεικνύει τη διασταύρωση παράδοσης και νεωτερικότητας. Η εγκατάσταση αντλεί έμπνευση από την ιστορία του Nathaniel Hawthorne «The Artist of the Beautiful» (1844), η οποία διερευνά τη μάχη του καλλιτέχνη ενάντια στις πρακτικές ανησυχίες, παραλληλίζοντας τον αγώνα για την ισότητα των φύλων.

Ο τίτλος προτείνει μια εξερεύνηση αυτών των θεμάτων, δίνοντας έμφαση στην ομορφιά και τη λεπτότητα των πεταλούδων. Ο συμβολισμός είναι προφανής και πολύπλευρος, με τις πεταλούδες να χρησιμεύουν ως μεταφορές για την ανθρώπινη κατάσταση και τον φυσικό κόσμο. Η χρήση από φτερών πεταλούδας που δημιουργούνται από την τεχνητή νοημοσύνη, οπτικοποιώντας αναφορές δεδομένων για την ισότητα των φύλων από τις Γυναίκες του ΟΗΕ, υπογραμμίζει τη δέσμευση της εργασίας με σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα.

Το «Butterflies of the Beautiful» είναι ένα έργο που σαγηνεύει και προκαλεί σκέψεις. Ο συνδυασμός περίπλοκων κεντημάτων και δυναμικών προβολών δημιουργεί μια οπτικά εντυπωσιακή και συναισθηματικά συναρπαστική εμπειρία. Η καθηλωτική φύση και το

θεματικό βάθος του έργου ενθαρρύνουν τον προβληματισμό για ευρύτερα ζητήματα ομορφιάς, μεταμόρφωσης και περιβαλλοντικής διαχείρισης. Δημιουργεί μια καθηλωτική εμπειρία που αντηχεί σε πολλαπλά επίπεδα και αποτυπώνει την ουσία της εξερεύνησης της ομορφιάς και της ευθραυστότητας της Βαρελά.

Μυρτώ Ξανθοπούλου, *Carpet (my belly aches)*, 2020

Η Μυρτώ Ξανθοπούλου δημιουργεί έργα τέχνης που συνδυάζουν καθημερινά και ευτελή υλικά με χειρονακτική εργασία και γραπτό λόγο, προβάλλοντας μια ποίηση του ασήμαντου και του οικείου. Η δουλειά της χαρακτηρίζεται από τη χρήση γεωμετρικών σχημάτων και κειμένου, τα οποία αλληλεπιδρούν με έναν τρόπο που αποτυπώνει τον σεβασμό και την τρυφερότητα προς τις ανώνυμες χειρονομίες της καθημερινότητας. Αν και τα υλικά της μπορεί να φαίνονται ταπεινά ή δευτερεύοντα, η Ξανθοπούλου τους αποδίδει βάθος και σημασία, επιδιώκοντας να δημιουργήσει μια σωματική και πνευματική σύνδεση με την ύλη.

Η καλλιτεχνική της πρακτική ενσωματώνει την ιδέα ότι η γλώσσα λειτουργεί ως κωδικός, όπου οι φαινομενικά απλές προτάσεις κρύβουν βαθύτερα νοήματα. Η Ξανθοπούλου βλέπει τα έργα της ως κείμενα που αντανακλούν μια κειμενική αντίληψη της τέχνης, προσδιορίζοντας τη δημιουργία της ως διαδικασία μετατροπής της καθημερινότητας σε κάτι σημαντικό μέσω της αλληλεπίδρασης με τα υλικά. Αυτή η προσέγγιση επισημαίνει την ικανότητα της τέχνης να αντλεί νόημα από την απλότητα και την αφανή πλευρά της ανθρώπινης εμπειρίας, αποδεικνύοντας τη δυναμική της να αναβαθμίζει το ευτελές σε κάτι υψηλό και εννοιολογικά πλούσιο (Βιτάλη, 2013).

Το «*Carpet (my belly aches)*» της Μυρτώς Ξανθοπούλου είναι μια εγκατάσταση μεικτών μέσων που εξερευνά περίπλοκα θέματα δυσφορίας, οικιακής σχέσης και συναισθηματικής έκφρασης. Το έργο είναι ένα σημαντικό κομμάτι, τόσο σε μέγεθος όσο και σε οπτική πυκνότητα, που μεταμορφώνει ένα καθημερινό οικιακό αντικείμενο σε μια βαθιά καλλιτεχνική δήλωση. Είναι εγκατεστημένο σε ένα ευρύχωρο δωμάτιο, επιτρέποντας στους θεατές να μετακινούνται και να ασχολούνται με τη λεπτομερή χειροτεχνία του από διάφορες οπτικές γωνίες.

Το χαλί παρουσιάζει μια χαοτική και κατακερματισμένη αφήγηση, που συνδυάζει αφηρημένα σχήματα με αναγνωρίσιμα μοτίβα. Το χρώμα που επικρατεί είναι το βαθύ κόκκινο, δημιουργώντας μια εντυπωσιακή οπτική αντίθεση με τον λευκό τοίχο. Τα περίπλοκα μοτίβα και οι υφές προσκαλούν τόσο την οπτική όσο και την απτική δέσμευση, ενισχύοντας την καθηλωτική εμπειρία του έργου.

Η σύνθεση του «*Carpet (my belly aches)*» είναι σύνθετη, αξιοποιώντας διάφορα οπτικά στοιχεία για να δημιουργήσει ένα συνεκτικό σύνολο. Το κομμάτι περιλαμβάνει σημεία, γραμμές, σχήματα, επίπεδα, κενά, χρώματα και υφές, καθένα από τα οποία συμβάλλει στη συνολική του επίδραση. Το χαλί καλύπτεται με μυριάδες σημεία και γραμμές που σχηματίζουν περίπλοκα σχέδια. Αυτές οι γραμμές ποικίλλουν σε πάχος και κατεύθυνση, προσθέτοντας μια αίσθηση κίνησης και αναταραχής.

Η σύνθεση περιλαμβάνει πολλά σημεία και γραμμές που σχηματίζουν πολύπλοκα μοτίβα. Οι γραμμές είναι δυναμικές και ποικίλλουν σε πάχος, προσθέτοντας μια αίσθηση κίνησης και βάθος στο έργο. Τα σχήματα κυμαίνονται από αυστηρές γεωμετρικές μορφές έως πιο οργανικές, ρέουσες φιγούρες. Αυτά τα σχήματα δημιουργούν επίπεδα που τέμνονται και επικαλύπτονται, προσθέτοντας επίπεδα πολυπλοκότητας. Το κυρίαρχο χρώμα είναι το ζωηρό κόκκινο, με την υφή του λαδοπαστέλ να προσθέτει φυσικό βάθος στο έργο. Η κόκκινη

απόχρωση είναι έντονη και περικλείει, δημιουργώντας ένα τολμηρό οπτικό αντίκτυπο. Η πρόταση «πονάει η κοιλιά μου» είναι εγγεγραμμένη στη σύνθεση, λειτουργώντας τόσο ως οπτικό όσο και ως κειμενικό στοιχείο. Το μοτίβο καθρέφτη επιτρέπει στο κείμενο να διαβάζεται και από τις δύο πλευρές, δίνοντας έμφαση στη συμμετρία και τη δυαδικότητα.

Η ισορροπία επιτυγχάνεται μέσω μιας προσεκτικής διάταξης συμμετρικών και ασύμμετρων στοιχείων. Το κατοπτρισμένο κείμενο προσθέτει έναν κεντρικό άξονα, παρέχοντας ένα εστιακό σημείο γύρω από το οποίο οργανώνεται η υπόλοιπη σύνθεση. Υπάρχει έντονη αντίθεση μεταξύ του έντονου κόκκινου χρώματος και των λεπτών, περίπλοκων μοτίβων που δημιουργούνται από το κείμενο και τα σχήματα. Οι δυναμικές γραμμές και οι ποικίλες φόρμες δημιουργούν μια αίσθηση κίνησης. Ο ρυθμός εδραιώνεται μέσα από την επανάληψη μοτίβων και την εναλλαγή κειμένου και σχημάτων. Η απόσταση εκφράζεται μέσω της διαστρωμάτωσης σχημάτων και της χρήσης χρωματικών διαβαθμίσεων. Ορισμένα στοιχεία εμφανίζονται πιο κοντά και πιο λεπτομερή, ενώ άλλα υποχωρούν στο παρασκήνιο, δημιουργώντας μια αίσθηση βάθους. Την προσοχή του θεατή τραβάει η κεντρική επιγραφή, η οποία χρησιμεύει ως εστιακό σημείο και καθοδηγεί το μάτι σε όλη τη σύνθεση.

Το μέσο του λαδοπαστέλ σε χαρτί επηρεάζει σημαντικά τη μορφή του έργου. Η πλούσια, ανάγλυφη επιφάνεια που δημιουργείται από το λαδοπαστέλ ενισχύει την απτική ποιότητα του κομματιού. Οι τεχνικές περιλαμβάνουν περίπλοκη επίστρωση χρωμάτων και προσεκτική επιγραφή κειμένου, συνδυάζοντας παραδοσιακές μεθόδους σχεδίασης με εννοιολογικές πρακτικές τέχνης.

Το «Carpet (my belly aches)» δημιουργήθηκε το 2020, μια χρονιά που σημαδεύτηκε από παγκόσμια αναταραχή λόγω της πανδημίας COVID-19. Το έργο αντικατοπτρίζει την προσωπική ενδοσκόπηση και μια αυξημένη επίγνωση του σωματικού και συναισθηματικού πόνου. Το έργο έτυχε καλής αποδοχής για το συναισθηματικό του βάθος και την καινοτόμο χρήση υλικών, που απηχεί με σύγχρονα θέματα ευπάθειας και ανθεκτικότητας.

Το έργο μπορεί να ερμηνευθεί ως μεταφορά για το σώμα και το μυαλό, με τα περίπλοκα μοτίβα του να αντιπροσωπεύουν την πολυπλοκότητα των ανθρώπινων συναισθημάτων. Η φράση «πονάει η κοιλιά μου» υποδηλώνει μια σπλαχνική, σωματική απάντηση στον συναισθηματικό πόνο, τονίζοντας τη διασύνδεση σώματος και νου. Η χρήση υφασμάτων, μια παραδοσιακά εγχώρια βιοτεχνία, παράλληλα με τις σύγχρονες καλλιτεχνικές τεχνικές, αναδεικνύει τη διασταύρωση παράδοσης και νεωτερικότητας. Το έργο συνδέεται με μια παράδοση γυναικών καλλιτεχνών που επαναφέρουν τη χειρονομία, αλλά σε ένα σύγχρονο πλαίσιο.

Ο τίτλος «my belly aches» υποδηλώνει μια σωματική και συναισθηματική δυσφορία που συντονίζεται βαθιά με τις εμπειρίες πολλών γυναικών, αντανακλώντας τα συχνά ανομολόγητα βάρη που κουβαλούν μέσα στους οικιακούς χώρους. Η Ξανθοπούλου χρησιμοποιεί υφάσματα για να δημιουργήσει ένα φυσικό και μεταφορικό «χαλί», ένα παραδοσιακό σύμβολο του σπιτιού. Ενσωματώνοντας αυτό το οικείο αντικείμενο, καλεί τους θεατές να προβληματιστούν σχετικά με την κρυφή συναισθηματική εργασία που συχνά περνά απαρατήρητη στους οικιακούς χώρους. Μέσω της σχολαστικής χειροτεχνίας της, η Ξανθοπούλου μετατρέπει ένα κοινό οικιακό αντικείμενο σε μια ισχυρή καλλιτεχνική δήλωση, αναδεικνύοντας τη διασταύρωση του προσωπικού πόνου και της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το έργο αυτό υπογραμμίζει την ανθεκτικότητα και τη δύναμη που ενυπάρχει στην οικιακή σφαίρα, προκαλώντας τους θεατές να αναγνωρίσουν και να τιμήσουν την πολύπλοκη πραγματικότητα της ζωής των γυναικών.

Το έργο της Μυρτώς Ξανθοπούλου "Carpet (my belly aches)" αποτελεί την επιτομή της φεμινιστικής τέχνης και του μεταμοντερνισμού μέσα από το υποβλητικό μείγμα παραδοσιακών και σύγχρονων στοιχείων. Ως φεμινιστική τέχνη, το έργο διεκδικεί και αναβαθμίζει την παραδοσιακά γυναικεία πρακτική της δημιουργίας υφασμάτων, μετατρέποντας ένα κοινό οικιακό αντικείμενο σε ένα ισχυρό μέσο έκφρασης των εμπειριών και των συναισθημάτων των γυναικών. Προβάλλοντας αυτές τις προσωπικές και συχνά περιθωριοποιημένες αφηγήσεις, η Ξανθοπούλου ασκεί κριτική στα κοινωνικά πρότυπα και τάσσεται υπέρ της μεγαλύτερης αναγνώρισης των φωνών των γυναικών στην τέχνη και την κοινωνία.

Στο πλαίσιο του μεταμοντερνισμού, το "Carpet (my belly aches)" ενσαρκώνει την ταλάντωση του κινήματος μεταξύ ελκρινείας και ειρωνείας, παράδοσης και καινοτομίας. Το έργο τέχνης κινείται μεταξύ της σοβαρότητας της προσωπικής έκφρασης και του κριτικού φακού μέσα από τον οποίο βλέπει τις πολιτιστικές συμβάσεις. Η χαρακτηριστική ανάμειξη διαφορετικών στυλ και εποχών του μεταμοντερνισμού είναι εμφανής στην ενσωμάτωση από την Ξανθοπούλου των παραδοσιακών υφαντουργικών τεχνικών με τις σύγχρονες καλλιτεχνικές ανησυχίες, δημιουργώντας έναν διάλογο μεταξύ παρελθόντος και παρόντος. Αυτή η σύνθεση αντανάκλα το μεταμοντέρνο ήθος της ενασχόλησης με μια πλειάδα προοπτικών, προωθώντας μια διαφοροποιημένη, πολυεπίπεδη κατανόηση της ταυτότητας και της εμπειρίας στον σύγχρονο κόσμο.

Το «Φλοκάτη (πονάει η κοιλιά μου)» είναι ένα έργο βαθιά συγκινητικό και που προκαλεί σκέψη. Ο συνδυασμός περίπλοκης δεξιοτεχνίας και συναισθηματικού βάθους δημιουργεί μια καθηλωτική εμπειρία που προκαλεί προβληματισμό σε ευρύτερα θέματα πόνου και θεραπείας. Τα απτικά και οπτικά στοιχεία του έργου προσελκύουν τον θεατή σε πολλαπλά επίπεδα, δημιουργώντας μια ισχυρή αισθητηριακή και συναισθηματική επίδραση. Συνδυάζει την αισθητική ομορφιά με το βαθύ θεματικό βάθος, δημιουργώντας μια καθηλωτική εμπειρία που αντηχεί σε πολλαπλά επίπεδα.

Άρτεμις Αλκαλάι, u-me, 2009

Η Άρτεμις Αλκαλάι δημιουργεί έργα τέχνης που αναδεικνύουν τις έννοιες της μνήμης, του τραύματος και της θεραπείας, με κεντρική θεματολογία την έννοια του «σπιτιού» και τον συμβολισμό του. Το έργο της συχνά εστιάζει στον τρόπο με τον οποίο ο συμβολισμός του σπιτιού συνδέεται με την ταυτότητα και την απώλεια, προσφέροντας μια βαθιά προσωπική και συλλογική αντανάκλαση. Αυτή η εστίαση στη μνήμη και το τραύμα δεν είναι απλώς μια θεματική επιλογή, αλλά αποτέλεσμα της προσωπικής της ιστορίας, που περιλαμβάνει σημαντικές απώλειες κατά τη διάρκεια του Ολοκαυτώματος, όπου μέλη της οικογένειάς της εκτελέστηκαν στο Άουσβιτς. Η καλλιτεχνική της πρακτική αντλεί από αυτήν την κληρονομιά, ενσωματώνοντας τη συλλογική μνήμη και το προσωπικό τραύμα στην τέχνη της, με στόχο την εξερεύνηση και την αποτύπωση της ανθρώπινης εμπειρίας με σεβασμό και βάθος (Αλεξάκη, 2020).

Το έργο «u-me» της Artemis Alcalay είναι ένα αιχμηρό και προκλητικό έργο μικτής τεχνικής που καταπιάνεται με θέματα ταυτότητας, μνήμης και ανθρώπινης σύνδεσης. Προκαλεί σκέψεις και συνδυάζει περίτεχνα την απτική ποιότητα του κεντήματος με τον έντονο ρεαλισμό των φωτογραφικών εκτυπώσεων. Το έργο τέχνης αποτελείται από ένα πλέγμα μεμονωμένων τετραγώνων, καθένα από τα οποία περιέχει διαφορετικά οπτικά στοιχεία, συμπεριλαμβανομένων είτε μια κεντημένη φιγούρα είτε μια ασπρόμαυρη φωτογραφία ενός μέρους του ανθρώπινου σώματος. Η δομή του πλέγματος φέρνει στο νου μια σκακιέρα

ή ένα μωσαϊκό, συμβολίζοντας τον κατακερματισμό και την αναδόμηση των προσωπικών και συλλογικών ιστοριών.

Η Αλκαλάι, σε σχέση με τις υπόλοιπες γνωστές Ελληνίδες καλλιτέχνιδες που ασχολούνται με την ύφανση, προσθέτει μια νέα διάσταση στην τέχνη της χειροτεχνίας. Μέσα από το έργο της, συνδέει την ύφανση με βαθιά προσωπικά και ιστορικά βιώματα, διευρύνοντας τον διάλογο για τη θέση της χειροτεχνίας στην τέχνη. Ενώ άλλες καλλιτέχνιδες εστιάζουν στις παραδοσιακές τεχνικές και την επανερμηνεία τους στη σύγχρονη τέχνη, η Αλκαλάι προσφέρει μια ενσωμάτωση της ύφανσης με την έννοια της μνήμης και της ταυτότητας, καθιστώντας τη δουλειά της αναπόσπαστο κομμάτι της ευρύτερης καλλιτεχνικής σκηνής.

Οι κεντημένες φιγούρες θυμίζουν αρχαία μοτίβα, προκαλώντας μια αίσθηση παράδοσης και συνέχειας. Αυτές οι pixelated αλλά σχολαστικά ραμμένες φιγούρες έρχονται σε αντίθεση με τις λεπτομερείς φωτογραφικές εικόνες των ματιών, των χεριών, των ποδιών και των αυτιών, αναδεικνύοντας την αλληλεπίδραση μεταξύ του αφηρημένου και του σωματικού.

Η σύνθεση είναι δομημένη γύρω από ένα πλέγμα, με κάθε τετράγωνο να λειτουργεί ως ένα σημείο μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο. Οι γραμμές του πλέγματος δημιουργούν μια αίσθηση τάξης και κατάτμησης. Τα πρωταρχικά σχήματα είναι τα τετράγωνα του πλέγματος, καθένα από τα οποία περιέχει είτε μια κεντημένη φιγούρα είτε μια φωτογραφία. Αυτά τα σχήματα σχηματίζουν επίπεδα που δημιουργούν συλλογικά τη συνολική εικόνα. Τα κυρίαρχα χρώματα είναι το μαύρο, το λευκό και το κόκκινο. Οι ασπρόμαυρες φωτογραφίες έρχονται σε έντονη αντίθεση με τα κεντημένα εικονίδια, ενώ οι κόκκινες φιγούρες παρέχουν μια εντυπωσιακή οπτική έμφαση. Οι υφές του κεντήματος και η απαλότητα των φωτογραφικών εκτυπώσεων δημιουργούν μια πλούσια απτική αλληλεπίδραση. Ενώ δεν υπάρχει ρητό κείμενο με την παραδοσιακή έννοια, η χρήση συμβολικών εικόνων λειτουργεί ως μια μορφή οπτικής γλώσσας, μεταφέροντας μηνύματα σχετικά με την ταυτότητα και τη μνήμη.

Η σύνθεση επιτυγχάνει ισορροπία μέσω της κανονικότητας του πλέγματος και του εναλλασσόμενου μοτίβου των φωτογραφιών και των μορφών. Η συμμετρική τοποθέτηση των στοιχείων παρέχει μια αίσθηση σταθερότητας. Υπάρχει έντονη αντίθεση μεταξύ των λεπτομερών φωτογραφικών εικόνων και των απλουστευμένων, pixelated μορφών. Αυτή η αντίθεση τονίζει τον διάλογο μεταξύ παράδοσης και νεωτερικότητας, αφηρημένου και πραγματικού. Η κίνηση υποδηλώνεται από την επανάληψη και τη διακύμανση των εικονοστοιχείων και των φωτογραφικών εικόνων. Ο ρυθμός δημιουργείται μέσω του εναλλασσόμενου μοτίβου και της οπτικής ροής από το ένα τετράγωνο στο άλλο. Η χρήση κοντινών φωτογραφιών δημιουργεί μια οικεία προοπτική, παρασύροντας τον θεατή στον προσωπικό χώρο των απεικονιζόμενων μελών του σώματος. Οι pixelated φιγούρες, αντίθετα, δημιουργούν μια αίσθηση απόστασης και αφάιρσης μέσω της στυλιζαρισμένης αναπαράστασής τους. Η προσοχή του θεατή έλκεται από την αλληλεπίδραση μεταξύ των φωτογραφικών εικόνων και των pixelated φιγούρων, με τις κόκκινες φιγούρες να αποτελούν σημεία εστίασης που ξεχωρίζουν από το μονόχρωμο φόντο.

Η προσέγγιση των μικτών μέσων του "u-me" ενσωματώνει τόσο παραδοσιακές τεχνικές κεντήματος όσο και σύγχρονες φωτογραφικές εκτυπώσεις. Οι κεντημένες φιγούρες, που δημιουργούνται με τη χρήση κλωστών, προκαλούν μια αίσθηση ιστορικής συνέχειας και χειροτεχνίας. Αυτή η απτική ποιότητα έρχεται σε αντίθεση με την ομαλή, λεπτομερή υφή των φωτογραφικών εκτυπώσεων, αναδεικνύοντας τη διασταύρωση διαφορετικών καλλιτεχνικών πρακτικών.

Το «u-me» δημιουργήθηκε το 2009, σε μια εποχή που η ψηφιακή τεχνολογία και ο αντίκτυπός της στην ανθρώπινη αλληλεπίδραση γίνονταν όλο και πιο εμφανείς. Το έργο αντανακλά την μεταβαλλόμενη φύση της ταυτότητας και της μνήμης στην ψηφιακή εποχή, ενώ παράλληλα πραγματεύεται την προσωπική ιστορία της δημιουργού και το ευρύτερο πλαίσιο της συλλογικής μνήμης.

Η δομή του πλέγματος του «u-me» μπορεί να θεωρηθεί ως μια μεταφορά για τον κατακερματισμό της ταυτότητας και της μνήμης. Οι κεντημένες φιγούρες συμβολίζουν την παράδοση, τη συνέχεια και την πολιτιστική κληρονομιά, ενώ οι λεπτομερείς φωτογραφίες αντιπροσωπεύουν την πολυπλοκότητα και την ατομικότητα της προσωπικής εμπειρίας. Η κόκκινη κλωστή κεντήματος προσθέτει έμφαση και τονίζει τη σημασία ορισμένων στοιχείων μέσα στη σύνθεση.

Το "u-me" της Artemis Alcalay αποτελεί παράδειγμα εννοιολογικής τέχνης μέσω της βαθιάς εξερεύνησης της ταυτότητας και της σύνδεσης. Τοποθετημένο στη σφαίρα του εννοιολογικού σχεδιασμού, το έργο τέχνης υπερβαίνει τα παραδοσιακά αισθητικά όρια για να εμβαθύνει στα φιλοσοφικά και υπαρξιακά πεδία του "u" (άλλος) και του "me" (εαυτός). Χρησιμοποιώντας μινιμαλιστικές μορφές ή αφηρημένες αναπαραστάσεις, η Alcalay προκαλεί τους θεατές να αναλογιστούν τη φύση της προσωπικής ταυτότητας και των διαπροσωπικών σχέσεων. Αυτή η εννοιολογική προσέγγιση προσκαλεί την ενδοσκόπηση και την ερμηνεία, ενθαρρύνοντας το κοινό να προβληματιστεί σχετικά με τη δική του αίσθηση του εαυτού και τις αλληλεπιδράσεις του με τους άλλους στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνίας.

Το έργο "u-me" μπορεί να αναλυθεί μέσα από την προοπτική του μεταμοντερνισμού, ενός καλλιτεχνικού και πολιτιστικού κινήματος που ανέκυψε στις τελευταίες δεκαετίες του 20ού αιώνα ως αντίκρουση στον μοντερνισμό. Ο μεταμοντερνισμός χαρακτηρίζεται από την αποδοχή της ασάφειας, της πολυπλοκότητας και της ειρωνείας, και διακρίνεται από την έμφαση στην πολυδιάστατη και υβριδική φύση των έργων τέχνης. Το "u-me" αντικατοπτρίζει αυτές τις αρχές συνδυάζοντας ποικιλία καλλιτεχνικών μέσων και τεχνικών, προχωρώντας πέρα από τις παραδοσιακές καλλιτεχνικές συμβάσεις για να εξετάσει την προσωπική ταυτότητα και τη σύνδεση σε έναν διασυνδεδεμένο και σύνθετο κόσμο.

Αυτή η προσέγγιση επαναστατεί ενάντια στις μονόχρωμες και γραμμικές αντιλήψεις της προηγούμενης εποχής, ενσωματώνοντας την πολυπλοκότητα και την αλληλεπίδραση ως κεντρικά στοιχεία της καλλιτεχνικής έκφρασης. Το έργο επιδιώκει να εξερευνήσει την προσωπική ταυτότητα με ειλικρίνεια, ενώ ταυτόχρονα εισάγει στοιχεία ειρωνείας και αυτοαναφορικότητας που είναι χαρακτηριστικά της μεταμοντέρνας τέχνης. Ενσωματώνοντας αυτές τις αρχές, το "u-me" προσφέρει έναν αποχρωματισμένο αλλά ταυτόχρονα βαθύ προβληματισμό για τη φύση της ταυτότητας και τις σύνθετες σχέσεις μας με τον κόσμο γύρω μας, προβάλλοντας ένα εξελιγμένο παράδειγμα της μεταμοντέρνας καλλιτεχνικής πρακτικής.

Το «u-me» είναι ένα βαθιά ελκυστικό και προκλητικό για σκέψη έργο. Η αντιπαράθεση ψηφιακών και αναλογικών στοιχείων δημιουργεί έναν πλούσιο οπτικό και εννοιολογικό διάλογο που καλεί τους θεατές να προβληματιστούν σχετικά με τις δικές τους ταυτότητες και αναμνήσεις. Η εξερεύνηση του τραύματος και της θεραπείας στο έργο βρίσκει ανταπόκριση σε προσωπικό επίπεδο, καθιστώντας το τόσο αισθητικά όσο και συναισθηματικά επιδραστικό. Η ικανότητα του έργου να εμπλέκει τους θεατές σε πολλαπλά επίπεδα το καθιστά πολύτιμη προσθήκη στο τοπίο της σύγχρονης τέχνης. Η σχολαστική

προσέγγιση και η προσωπική ιστορία της Alcalay εμποτίζουν το έργο με συναισθηματικό βάθος και διανοητική αυστηρότητα.

Ιωάννα Μανούση, *Lace*, 2008

Η Ιωάννα Μανούση είναι μια διεθνώς αναγνωρισμένη καλλιτέχνης γνωστή για την υπέρβαση των ορίων της παραδοσιακής γλυπτικής. Το έργο της συχνά εξερευνά θέματα υλισμού, μνήμης, νοικοκυροσύνης και ματαιοδοξίας, προσκαλώντας τους θεατές να εμπλακούν σε ενδοσκόπηση και προβληματισμό. Η γοητεία της Μανούση για το γυαλί πηγάζει από τις αντιθετικές του ιδιότητες - την ικανότητά του να είναι ταυτόχρονα διαφανές και στερεό, να αποκαλύπτει και να κρύβει. Χρησιμοποιεί συχνά το γυαλί για να δημιουργήσει έργα που αντανakλούν τον θεατή, τόσο κυριολεκτικά όσο και μεταφορικά.

Το έργο "Lace" της Ιωάννας Μανούση είναι ένα έργο τέχνης που συνδυάζει την περίπλοκη αισθητική της δαντέλας με τις μοναδικές ιδιότητες του γυαλιού. Αυτό το έργο συμπυκνώνει την παράδοση φύση του γυαλιού -την ευθραυστότητα και τη δύναμή του- και μεταφράζει αυτές τις ιδιότητες σε μια λεπτή αλλά ανθεκτική δομή. Προσομοιώνοντας την εμφάνιση υφαντού, η Μανούση δημιουργεί έναν οπτικό και εννοιολογικό διάλογο μεταξύ υλικότητας και νοήματος (Manousis, 2008).

Το έργο αποτελείται από λεπτές γυάλινες ράβδους, γνωστές ως canes, οι οποίες κόβονται σε μικρούς δίσκους που ονομάζονται murrine. Αυτοί οι δίσκοι στη συνέχεια συνενώνονται σε κλίβανο και τοποθετούνται με απανωτές στρώσεις πάνω σε γυάλινο φύλλο κομμένο με υδροβολή. Το έργο που προκύπτει μιμείται τα περίπλοκα μοτίβα και τις υφές της δαντέλας, ενός υλικού που παραδοσιακά συνδέεται με την νοικοκυροσύνη, τη θηλυκότητα και την υπομονή.

Τα επιμέρους κομμάτια της μυρίνης λειτουργούν ως σημεία μέσα στη σύνθεση, ενώ οι συνδετικές γυάλινες ράβδοι σχηματίζουν γραμμές που πλέκονται μέσα στη δομή, δημιουργώντας ένα μοτίβο που μοιάζει με δαντέλα. Τα πρωταρχικά σχήματα στο έργο είναι οι στρογγυλοί δίσκοι και οι ενδιάμεσοι χώροι μεταξύ τους. Τα σχήματα αυτά οργανώνονται σε ένα επίπεδο που μοιάζει με δαντελένιο πινάκα. Το διάτρητο μοτίβο της δαντέλας δημιουργεί αρνητικούς χώρους που είναι εξίσου αναπόσπαστο μέρος της σύνθεσης με το ίδιο το γυαλί. Αυτά τα κενά προσθέτουν στη λεπτότητα και την περιπλοκότητα του έργου. Το γυαλί είναι κατά κύριο λόγο διαυγές, επιτρέποντας στο φως να περνάει και να αλληλεπιδρά με το κομμάτι με δυναμικούς τρόπους. Η υφή είναι τόσο λεία όσο και με ανάγλυφη μορφή, με το λιωμένο γυαλί να δημιουργεί μια απτική επιφάνεια που προσκαλεί σε προσεκτική εξέταση. Το οπτικό κείμενο του κομματιού σχηματίζεται από το σχέδιο δαντέλας, το οποίο επικοινωνεί θέματα οικειότητας, θηλυκότητας και παράδοσης.

Το κομμάτι επιτυγχάνει ισορροπία μέσω του συμμετρικού και επαναλαμβανόμενου μοτίβου του, το οποίο θυμίζει παραδοσιακά σχέδια δαντέλας. Αυτή η συμμετρία συμβάλλει στη συνολική αρμονία και σταθερότητα του έργου. Υπάρχει μια λεπτή αντίθεση μεταξύ της λεπτεπίλεπτης εμφάνισης της δαντέλας και της εγγενούς αντοχής του γυάλινου υλικού. Αυτή η ένταση προσθέτει βάθος στο έργο. Οι περίπλοκες λεπτομέρειες του μοτίβου δαντέλας τραβούν την προσοχή του θεατή, τονίζοντας τη δεξιολογία και την ακρίβεια που εμπλέκονται στη δημιουργία του έργου. Η προσοχή του θεατή έλκεται φυσικά από τα κεντρικά μοτίβα της δαντέλας, τα οποία χρησιμεύουν ως σημεία εστίασης στη σύνθεση.

Το έργο συμβολίζει τη διασταύρωση της παράδοσης με τη σύγχρονη αισθητική, της ευθραυστότητας με τη δύναμη, και της οικιακής τέχνης με την καλλιτεχνική έκφραση. Το

μοτίβο της δαντέλας, με την παραδοσιακή του συνδεσιμότητα με τη θηλυκότητα και την υπομονή, συνδυάζεται με την χρήση του γυαλιού, που προσθέτει ένα στοιχείο ανθεκτικότητας και μονιμότητας. Αυτή η συνύπαρξη ενισχύει την αντίθεση μεταξύ της παραδοσιακής ευθραυστότητας και των σύγχρονων, δυναμικών χαρακτηριστικών του έργου. Το έργο ενθαρρύνει τους θεατές να προβληματιστούν για την παροδικότητα της ύπαρξης και τη λεπτή ισορροπία μεταξύ ομορφιάς και ευθραυστότητας, αναδεικνύοντας την ικανότητα της σύγχρονης τέχνης να ανακαλύπτει νέες προοπτικές μέσα από την ανατροπή παραδοσιακών εννοιών.

Το έργο "Lace" της Ιωάννας Μανούση είναι ένα πολύπλευρο έργο που ενσωματώνει τις αρχές και τους προβληματισμούς πολλών σύγχρονων καλλιτεχνικών ρευμάτων. Μέσω της καινοτόμου χρήσης του γυαλιού, γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ της παραδοσιακής χειροτεχνίας και της σύγχρονης τέχνης, δημιουργώντας ένα έργο που είναι τόσο αισθητικά γοητευτικό όσο και εννοιολογικά πλούσιο. Το έργο της προκαλεί τους θεατές να επανεξετάσουν την αξία και τη σημασία των υλικών και των τεχνικών, καθιστώντας το "Lace" μια ισχυρή δήλωση στο πλαίσιο της σύγχρονης καλλιτεχνικής πρακτικής.

Το "Lace" είναι ένα συναρπαστικό έργο που προσκαλεί σε βαθιά περισυλλογή. Τα περίπλοκα μοτίβα και το παιχνίδι του φωτός μέσα από το γυαλί δημιουργούν μια μαγευτική οπτική εμπειρία. Η εξερεύνηση θεμάτων όπως η μνήμη, η νοικοκυροσύνη και το πέρασμα του χρόνου στο έργο βρίσκει απήχηση σε προσωπικό επίπεδο, καθιστώντας το τόσο διανοητικά όσο και συναισθηματικά ελκυστικό.

Συζήτηση

Η επιμελητική πρόταση για την έκθεση που περιλαμβάνει έργα σύγχρονων Ελληνίδων καλλιτεχνίδων, όπως η Μαρία Βαρέλα, η Joanna Manousis και η Μπία Ντάβου, επιδιώκει να δημιουργήσει έναν διάλογο ανάμεσα σε διαφορετικές γενιές και καλλιτεχνικές πρακτικές που έχουν ως κοινό σημείο τη χρήση τεχνικών πλεξίματος και υφαντικής. Ωστόσο, η σύνδεση αυτών των πρακτικών δεν περιορίζεται μόνο στη χρήση του υλικού ή της τεχνικής. Οι καλλιτέχνιδες αυτές προσεγγίζουν την παράδοση μέσα από έναν εννοιολογικό φακό που τις εντάσσει σε μια ευρύτερη καλλιτεχνική και κοινωνική συζήτηση.

Η πρόταση αυτής της έκθεσης πηγάζει από την ανάγκη να επανεξετάσουμε και να αναδείξουμε τις καλλιτεχνικές πρακτικές που, ενώ παραδοσιακά θεωρούνταν "γυναικείες" και περιθωριοποιημένες, έχουν εξελιχθεί σε σημαντικά εργαλεία κριτικής και κοινωνικής αλλαγής. Η χρήση της υφαντικής και του πλεξίματος έχει μεταμορφωθεί από συμβολικές πράξεις υπομονής και θηλυκότητας σε όχημα εξερεύνησης της ταυτότητας, της μνήμης και της πολιτικής. Η έκθεση αυτή στοχεύει να ενθαρρύνει το κοινό να δει αυτά τα μέσα με νέα ματιά, αναγνωρίζοντας τη σημασία τους τόσο στη σύγχρονη τέχνη όσο και στη φεμινιστική σκέψη.

Οι καλλιτέχνιδες που προτείνω δεν επιλέχθηκαν τυχαία, αλλά λόγω της σημαντικής συμβολής τους στη διαμόρφωση ενός νέου καλλιτεχνικού διαλόγου που συνδυάζει το παραδοσιακό με το σύγχρονο, το προσωπικό με το πολιτικό. Η παρουσίαση αυτών των καλλιτεχνίδων σε μια έκθεση που συγκεντρώνει για πρώτη φορά καλλιτέχνιδες οι οποίες εξερευνούν πρακτικές της ύφανσης, στρέφει το ενδιαφέρον μας στις πολλαπλές ανανεώσεις του μέσου, έτσι όπως ριζοσπαστικά προτείνονται από φεμινιστικές πρακτικές και θεωρήσεις. Αυτές οι πρακτικές έχουν διαδραματίσει και συνεχίζουν να διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο σε αναθεωρήσεις και αναταράξεις του καλλιτεχνικού κανόνα, άλλοτε με πιο ριζοσπαστικό και άλλοτε με πιο ήπιο τρόπο. Η Μαρία Βαρέλα, για παράδειγμα,

μετατρέπει δεδομένα για την ισότητα των φύλων σε οπτικές αναπαραστάσεις μέσω της τεχνητής νοημοσύνης. Αυτή η σύγχρονη ερμηνεία επεκτείνει την ιδέα του κώδικα Fibonacci που χρησιμοποιήθηκε από τη Ντάβου, ενσωματώνοντας την έννοια του "κώδικα" σε μια νέα, ψηφιακή διάσταση. Το έργο της Βαρέλα δημιουργεί μια δυναμική σύνθεση που σχολιάζει θέματα ισότητας και κοινωνικής αλλαγής, προτείνοντας μια νέα μορφή φεμινιστικής γραφής. Αντίθετα, η Joanna Manousis με το έργο της «Lace» εστιάζει στη δημιουργία ενός εννοιολογικού διαλόγου μεταξύ της ευθραυστότητας του γυαλιού και της περίπλοκης αισθητικής της δαντέλας. Το έργο της ενσωματώνει τη λεπτότητα της δαντέλας με τη δύναμη του γυαλιού, προσφέροντας έναν οπτικό και εννοιολογικό διάλογο που ανατρέπει τις παραδοσιακές έννοιες της γυναικείας τέχνης και της υπομονής, όπως αυτές εκφράζονται στην τεχνική της Ντάβου.

Η Artemis Alcalay και η Μυρτώ Ξανθοπούλου συμβάλλουν στη συζήτηση γύρω από την ταυτότητα και τη μνήμη. Το έργο της Alcalay «u-me» προβάλλει ένα πλέγμα κεντημένων φιγούρων και φωτογραφικών εκτυπώσεων, εξετάζοντας την αναδόμηση προσωπικών και συλλογικών ιστοριών. Οι κεντημένες φιγούρες συνδυάζονται με φωτογραφικά στοιχεία, δημιουργώντας έναν έντονο διάλογο μεταξύ του αφηρημένου και του σωματικού. Η Ξανθοπούλου, μέσω του «Carpet», συνδυάζει αφηρημένα μοτίβα και αναγνωρίσιμες μορφές για να εξερευνήσει συναισθηματικές και οικιακές σχέσεις. Και οι δύο καλλιτέχνιδες συνδέονται μέσα από την εξερεύνηση της προσωπικής και συλλογικής ταυτότητας, φέρνοντας στο προσκήνιο τις αναμνήσεις και τις συναισθηματικές καταστάσεις. Τα έργα προσεγγίζουν την εσωτερική διάσταση της ανθρώπινης εμπειρίας μέσω της τέχνης, χρησιμοποιώντας την ύφανση και την κέντημα για να επικοινωνήσουν συναισθηματικά φορτισμένα μηνύματα. Η Ξανθοπούλου μετατρέπει το χαλί σε έναν καθρέφτη της εσωτερικής της κατάστασης, ενώ η Alcalay συνδυάζει την υφή του κεντήματος με τη λεπτότητα της φωτογραφίας για να αναδείξει την πολυπλοκότητα των συναισθημάτων.

Οι καλλιτέχνιδες χρησιμοποιούν ποικίλα υλικά και τεχνικές, όπως μικτή τεχνική, γυαλί, λαδοπλαστέλ και παραδοσιακή υφαντική. Για παράδειγμα, τα έργα μικτής τεχνικής της Artemis Alcalay ενσωματώνουν pixelated φιγούρες και προσωπικές φωτογραφίες, συμβολίζοντας την πολυεπίπεδη σύνθεση της ταυτότητας και της μνήμης. Το «u-me» χρησιμοποιεί την παραδοσιακά θηλυκή οικιακή δραστηριότητα του κεντήματος για να επαναπροσδιορίσει το υποκείμενό της, αντιμετωπίζοντας την πολιτισμική αντικειμενοποίηση της γυναικείας μορφής και επαναπροσδιορίζοντας την σε μία φεμινιστική διαλεκτική. Η Ιωάννα Μανούση χρησιμοποιεί λιωμένο γυαλί για να μιμηθεί τις λεπτές περιπλοκές της δαντέλας, ενσαρκώνοντας την ένταση μεταξύ ευθραυστότητας και δύναμης. Με το «Lace» αντλεί από την ελαφρότητα και την απτικότητα των υλικών για να δημιουργήσει ένα έργο που βρίσκεται ανάμεσα στην αφαίρεση και την αναπαραστάση, την αφήγηση και τον συμβολισμό. Ταυτόχρονα ακίνητο και δυναμικό, σταθερό και λείο, σηματοδοτεί τον διακριτικό επαναπροσδιορισμό του υφάσματος από την καλλιτέχνη. Η Μυρτώ Ξανθοπούλου ενσωματώνει κείμενο και γεωμετρικά μοτίβα σε λαδοπλαστέλ, αμφισβητώντας τις συμβατικές αφηγήσεις και δίνοντας έμφαση στις προσωπικές εμπειρίες. Οι επαναλαμβανόμενες λέξεις και φράσεις κάνουν κάθετες δηλώσεις και έτσι ευθυγραμμίζουν την ίδια με την επαναδιεκδίκηση την κλωστοϋφαντουργία ως μέσο για την γυναικεία έκφραση. Το έργο " Butterflies of the Beautiful" (2023) της Μαρίας Βαρελά και το έργο " Οδύσσεια-Ιστία" (1981-1991) της Μπία Ντάβου χρησιμοποιούν και οι δύο παραδοσιακές τεχνικές ύφανσης για να διερευνήσουν θέματα μνήμης, εργασίας και πολιτιστικής κληρονομιάς. Το έργο της Varela συνδυάζει την αφήγηση και τον συμβολισμό, αντανakλώντας την ιστορική σημασία της ύφανσης και τις συνδέσεις της με τη γυναικεία

εργασία. Το μακροχρόνιο έργο της Davou "Οδύσσεια-Ιστία" επανεξετάζει μυθολογικές και ιστορικές αφηγήσεις, ενσωματώνοντάς τες στον ιστό των έργων της για να σχολιάσει την ανθεκτικότητα και τη μεταμόρφωση της γυναικείας ταυτότητας.

Η επιλογή των υλικών και των τεχνικών αποτελεί κεντρικό κομμάτι της νοηματοδότησης των έργων αυτών. Πρακτικές όπως η κλωστοϋφαντουργία, που παραδοσιακά συνδέονται με τη γυναικεία εργασία και θεωρούνται κατώτερες από την κυρίαρχη ανδρική καλλιτεχνική δημιουργία, επαναπροσδιορίζονται από φεμινίστριες καλλιτέχνιδες και μετατρέπονται σε εργαλεία κοινωνικής αλλαγής. Αυτές οι καλλιτέχνιδες αντιτίθενται στις κυρίαρχες εννοιολογήσεις που χαρακτηρίζουν τα γυναικεία τεχνουργήματα ως κατώτερα, αναδεικνύοντας τις πρακτικές αυτές ως σημαντικές μορφές τέχνης που διευρύνουν τα όρια της καλλιτεχνικής έκφρασης. Αυτή η "ανυπακοή" προς τις παραδοσιακές πλαισιώσεις όχι μόνο ενισχύει τις φεμινιστικές αφηγήσεις που ενυπάρχουν στα έργα αλλά και προωθεί την αναγνώριση της γυναικείας συμβολής στην τέχνη, που συχνά αποσιωπάται. Έτσι, τα υλικά αυτά χρησιμεύουν για να τονίσουν θέματα ανθεκτικότητας και μετασχηματισμού, δημιουργώντας έναν διάλογο μεταξύ παρελθόντος και παρόντος που επανακαθορίζει τη γυναικεία δημιουργικότητα.

Για την έκθεση αυτή, επιθυμώ να προσελκύσω ένα ευρύ και ποικιλόμορφο κοινό, απευθυνόμενη σε όσους ενδιαφέρονται για τη φεμινιστική τέχνη και την κοινωνική δικαιοσύνη. Προσφέροντας έναν χώρο για προβληματισμό και συζήτηση γύρω από αυτά τα θέματα, οι επισκέπτες θα έχουν την ευκαιρία να εξερευνήσουν σύγχρονες πρακτικές και να αντλήσουν έμπνευση από τις δημιουργίες των Ελληνίδων καλλιτεχνίδων. Μέσω αυτών των έργων, οι επισκέπτες θα μπορούν να κατανοήσουν πώς η τέχνη της ύφανσης και τα μικτά μέσα μπορούν να ενεργοποιήσουν νέες προσεγγίσεις, που ξεφεύγουν από ουσιοκρατικές αντιλήψεις και προτείνουν διευρυμένες και κριτικές κατανοήσεις του πολιτισμού και της κληρονομιάς.

Επιπλέον, η έκθεση φιλοδοξεί να προάγει τη διεθνή πολιτιστική ανταλλαγή, ενισχύοντας την κατανόηση και την εκτίμηση των διαφορετικών πολιτιστικών προσεγγίσεων στην τέχνη. Η σύνδεση με την πολυπολιτισμικότητα της έκθεσης γίνεται μέσω της ποικιλίας των καλλιτεχνικών πρακτικών που παρουσιάζονται, οι οποίες ενσωματώνουν και διασταυρώνουν διαφορετικές πολιτιστικές επιρροές και παράλληλα προάγουν τον διάλογο ανάμεσα σε καλλιτέχνες και κοινό. Τέλος, στόχος είναι να εμπνεύσουμε και να ενθαρρύνουμε ένα πολυπολιτισμικό κοινό, δημιουργώντας μια γέφυρα επικοινωνίας που θα ενισχύσει τη διεθνή πολιτιστική κατανόηση και ανταλλαγή.

Παράλληλα με την έκθεση, θα μπορούσε να οργανωθεί ένα δημόσιο πρόγραμμα που να περιλαμβάνει συζητήσεις, εργαστήρια και διαλέξεις, ενισχύοντας την εξωστρέφεια της πρωτοβουλίας και προωθώντας τον διάλογο γύρω από τη φεμινιστική τέχνη και τις σύγχρονες καλλιτεχνικές πρακτικές. Αυτό το πρόγραμμα θα μπορούσε να φέρει σε επαφή τις καλλιτέχνιδες με το κοινό, να δημιουργήσει χώρο για την ανταλλαγή απόψεων και να αναδείξει τις προκλήσεις και τις δυνατότητες που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες δημιουργοί στην Ελλάδα και διεθνώς.

Επιπλέον, οι συζητήσεις αυτές θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν θέματα όπως η ιστορική και πολιτιστική σημασία της υφαντικής τέχνης, οι υβριδικές καλλιτεχνικές πρακτικές, καθώς και η σχέση μεταξύ τέχνης, φύλου και κοινωνικής δικαιοσύνης. Έτσι, το κοινό θα έχει την ευκαιρία να συμμετάσχει ενεργά, όχι μόνο ως θεατής αλλά και ως συνομιλητής σε μια ευρύτερη πολιτιστική συζήτηση. Αυτό το δημόσιο πρόγραμμα θα μπορούσε να

λειτουργήσει ως ένας καταλύτης για τη δημιουργία διαλόγου, διευρύνοντας την επίδραση της έκθεσης.

Η απόφαση να συμπεριλάβω αποκλειστικά γυναίκες καλλιτέχνες από την Ελλάδα στην έκθεση προέκυψε από την επιθυμία να αναδείξω τις μοναδικές φωνές και προοπτικές που προσφέρουν αυτές οι δημιουργοί στον σύγχρονο καλλιτεχνικό διάλογο. Οι καλλιτέχνιδες αυτές αναμετρώνται με μια πλούσια πολιτιστική κληρονομιά, η οποία έχει δεχτεί πολλαπλές εννοιολογήσεις, και επιχειρούν να την ξαναεπισκεφτούν, να τη διαμεσολαβήσουν και να τη σκεφτούν με άλλους όρους. Η έκθεση παρέχει μια πλατφόρμα για να παρουσιαστούν οι ιδιαίτερες προσεγγίσεις τους στην τέχνη της υφαντικής και των μικτών μέσων, καθώς και να εξεταστούν οι προσωπικές τους αφηγήσεις και οι κοινωνικές κριτικές που αναδεικνύονται μέσα από το έργο τους.

Μέσα από αυτήν την έκθεση, επιδιώκω να φέρω στο προσκήνιο το έργο διαφορετικών καλλιτεχνιδών, με ποικίλο υπόβαθρο, σε μια διαγενεακή συνομιλία. Παρόλο που τα έργα τους δεν παρουσιάζονται πάντοτε στο ιστορικό τους πλαίσιο, αυτή η διαγενεακότητα έχει σημασία, καθώς ο συνδυασμός διαφορετικών ιστορικών περιόδων και πλαισίων ωθεί σε έναν πολιτιστικό διάλογο. Παρά τις εξελίξεις που έχουν προηγηθεί, η φεμινιστική πρακτική παραμένει ένα σχέδιο σε εξέλιξη, και η έκθεση καταλήγει σε μια ενοποίηση αυτών των προσπαθειών. Ο στόχος είναι να υποστηρίξω την αναγνώριση και προβολή του έργου τους και να ενισχύσω την παρουσία τους.

Πρόκειται για μια προσπάθεια να αναδείξουμε το έργο τους και να δημιουργήσουμε έναν χώρο που ενθαρρύνει την ελεύθερη καλλιτεχνική έκφραση και την προβολή των έργων τους. Επιπλέον, η έκθεση αυτή φιλοδοξεί να συμμετέχει σε ένα σημαντικό και αναλοκλήρωτο σχέδιο που αφορά τη σημασία και τις διευρύνσεις που προσφέρει σε πολλαπλά επίπεδα η φεμινιστική θεωρία και τέχνη αλλά και να παρουσιαστεί μια σημαντική πτυχή της εγχώριας καλλιτεχνικής πρακτικής που αφορά μια σύγχρονη και κριτική τέχνη της ύφανσης που επανανοηματοδοτεί τη σχέση μας με παραδοσιακά μέσα και τον αναστοχασμό μας πάνω σε μια τέτοια επαναφορά που δεν θα είναι ουσιοκρατική και νοσταλγική. Μια τέτοια έκθεση θα μπορούσε να αποτελεί μια αφετηρία για να ενισχυθεί μια τέτοια συζήτηση και να συλλεχτούν και αναδειχτούν καλλιτεχνικές πρακτικές προς αυτή την κατεύθυνση.

Η επιλογή να επικεντρωθώ αποκλειστικά σε Ελληνίδες καλλιτέχνιδες για αυτήν την έκθεση αντανακλά μια στοχευμένη προσπάθεια να αναδείξω τις φωνές και τις πρακτικές που συνδέονται με τον ελληνικό χώρο. Αυτή η απόφαση δεν αφορά μόνο την ανάδειξη των ιδιαίτερων προσεγγίσεων των καλλιτεχνιδών, αλλά και τη δημιουργία μιας πλατφόρμας για να ενισχυθεί ο διάλογος εντός της Ελλάδας. Πρόκειται για μια μικρή, στοχευμένη έρευνα, η οποία φιλοδοξεί να αποτελέσει τη βάση για την ανάπτυξη μιας ευρύτερης βάσης δεδομένων που θα συμβάλει στη διασύνδεση και στην προβολή των Ελληνίδων δημιουργών, ενισχύοντας έτσι τη φωνή τους στην παγκόσμια καλλιτεχνική σκηνή.

Αυτή η έρευνα επιδιώκει να ανοίξει νέους δρόμους για τη διερεύνηση της σύγχρονης γυναικείας δημιουργίας στην Ελλάδα, καταδεικνύοντας πώς οι πρακτικές των Ελληνίδων καλλιτεχνιδών βρίσκονται σε συνεχή διάλογο με διεθνείς τάσεις. Οι καλλιτέχνιδες που περιλαμβάνονται στην έκθεση αντλούν από την πλούσια ελληνική πολιτιστική κληρονομιά, ενώ ταυτόχρονα ανταποκρίνονται σε σύγχρονες προκλήσεις και ζητήματα που αφορούν τη φεμινιστική σκέψη, την κοινωνική δικαιοσύνη και την αναδιαμόρφωση της παράδοσης.

Παράλληλα, αυτή η επιμελητική προσέγγιση υπογραμμίζει τη σημασία της διαγενεακής εξέλιξης στις τέχνες. Τα έργα των καλλιτεχνιδών δεν παρουσιάζονται αποκομμένα από το ιστορικό και κοινωνικό τους πλαίσιο, αλλά εντάσσονται σε έναν διάλογο που εξελίσσεται μέσα στον χρόνο. Η έκθεση αναδεικνύει πώς η σύγχρονη γυναικεία δημιουργία στην Ελλάδα διαμορφώνεται και εμπλουτίζεται από το διεθνές περιβάλλον, ενώ ταυτόχρονα συμβάλλει στον παγκόσμιο καλλιτεχνικό διάλογο.

Με αυτή την προσέγγιση, η έκθεση φιλοδοξεί να δημιουργήσει ένα γόνιμο έδαφος για την ανταλλαγή ιδεών και τη διεύρυνση των καλλιτεχνικών πρακτικών στην Ελλάδα, εστιάζοντας στη σημαντική συνεισφορά των Ελληνίδων καλλιτεχνιδών στην αναδιαμόρφωση της σύγχρονης τέχνης και στην προώθηση των φεμινιστικών ιδεών.

Η έκθεση θα μπορούσε να αποτελέσει την αφετηρία για μια μελλοντική χαρτογράφηση της πρακτικής αυτής στο εγχώριο πεδίο. Μέσα από τη συγκέντρωση και την ανάδειξη των έργων αυτών των Ελληνίδων καλλιτεχνιδών, δημιουργείται μια βάση για την περαιτέρω μελέτη και καταγραφή της σύγχρονης γυναικείας δημιουργίας στην Ελλάδα. Η έκθεση μπορεί να λειτουργήσει ως σημείο αναφοράς για την εξέλιξη της υφαντικής τέχνης και των μικτών μέσων στον ελληνικό χώρο, ενισχύοντας την ανάγκη για μια συστηματική καταγραφή των γυναικείων καλλιτεχνικών πρακτικών. Αυτή η χαρτογράφηση θα επιτρέψει όχι μόνο την αναγνώριση των καλλιτεχνιδών που δραστηριοποιούνται στον χώρο αυτό, αλλά και τη διερεύνηση των συνδέσεων τους με την παγκόσμια καλλιτεχνική σκηνή. Με αυτόν τον τρόπο, η έκθεση μπορεί να θέσει τις βάσεις για μελλοντικές πρωτοβουλίες και έρευνες, προωθώντας τη γνώση και την κατανόηση της σημασίας της γυναικείας καλλιτεχνικής πρακτικής στην Ελλάδα.

Η έκθεση δεν αποσκοπεί στη δημιουργία μιας ομοιογενούς εικόνας της γυναικείας τέχνης, αλλά στο να αναδείξει τις προσωπικές ιστορίες και τις πολιτικές θέσεις των καλλιτεχνιδών, οι οποίες προσφέρουν μια εναλλακτική απάντηση στις κοινές καταπιέσεις και συμβάλλουν στη διαμόρφωση νέων αφηγήσεων. Εστιάζει στο πώς τα έργα τους αναδιατυπώνουν τις παραδοσιακές αφηγήσεις της τέχνης, αμφισβητώντας τις υπάρχουσες κοινωνικές και καλλιτεχνικές δομές, και προτείνοντας νέους τρόπους κατανόησης και ερμηνείας τους.

Η συγκεκριμένη έκθεση επιδιώκει να προάγει την πολιτιστική αλλαγή, αναδεικνύοντας καλλιτεχνικές δημιουργίες που εμπνέονται από τη χειροτεχνία και τις παραδοσιακές πρακτικές, δημιουργώντας έτσι νέες δυναμικές εκφραστικές ατραπούς. Μέσα από αυτά τα έργα, οι καλλιτέχνιδες εισάγουν διευρυμένες μεθοδολογίες και υβριδικές πρακτικές που διαρρηγνύουν τα όρια των τυπικών μορφών και μέσων, κινούνται σε ένα ενδιάμεσο χώρο γλυπτικής, επιτέλεσης και τοποειδικής τέχνης. Δημιουργούμε έναν χώρο για αναγνώριση και διάλογο, επιδιώκοντας να ενισχύσουμε την παρουσία των γυναικών στην τέχνη και να συμβάλουμε στην ευαισθητοποίηση του κοινού γύρω από τα ζητήματα ισότητας των φύλων.

Επομένως, η επιμελητική πρόταση της έκθεσης επιδιώκει να αναδείξει αυτές τις ποικιλόμορφες προσεγγίσεις, δημιουργώντας έναν χώρο όπου οι διαφορετικές φωνές και πρακτικές των καλλιτεχνιδών μπορούν να συνυπάρξουν και να αλληλεπιδράσουν. Μέσα από την παρουσίαση των έργων τους, αναδεικνύεται η σημασία της γυναικείας δημιουργικότητας και η ικανότητά της να διαμορφώνει νέες, πιο δυναμικές και εννοιολογικά πλούσιες αφηγήσεις για το φύλο, την τέχνη και την κοινωνία.

Συμπεράσματα

Η παρούσα εργασία διερεύνησε τη βαθιά σχέση μεταξύ της υφαντικής τέχνης και των σύγχρονων καλλιτεχνικών πρακτικών, αναδεικνύοντας πώς οι Ελληνίδες καλλιτέχνιδες αξιοποιούν παραδοσιακές τεχνικές για να αμφισβητήσουν και να επαναπροσδιορίσουν στερεοτυπικές αντιλήψεις περί θηλυκότητας και καλλιτεχνικής έκφρασης. Μέσα από την ανάλυση έργων που ενσωματώνουν την υφαντική και το κέντημα, καταδεικνύεται η σημαντικότητα της χειροτεχνίας ως μέσο καλλιτεχνικής δημιουργίας και φεμινιστικής δράσης.

Η παρούσα εργασία διερεύνησε τη βαθιά σχέση μεταξύ της υφαντικής τέχνης και των σύγχρονων καλλιτεχνικών πρακτικών, αναδεικνύοντας πώς οι Ελληνίδες καλλιτέχνιδες αξιοποιούν παραδοσιακές τεχνικές για να αμφισβητήσουν και να επαναπροσδιορίσουν στερεοτυπικές αντιλήψεις περί θηλυκότητας και καλλιτεχνικής έκφρασης. Μέσα από την ανάλυση έργων που ενσωματώνουν την υφαντική και το κέντημα, καταδεικνύεται η σημαντικότητα της χειροτεχνίας ως μέσο καλλιτεχνικής δημιουργίας και φεμινιστικής δράσης.

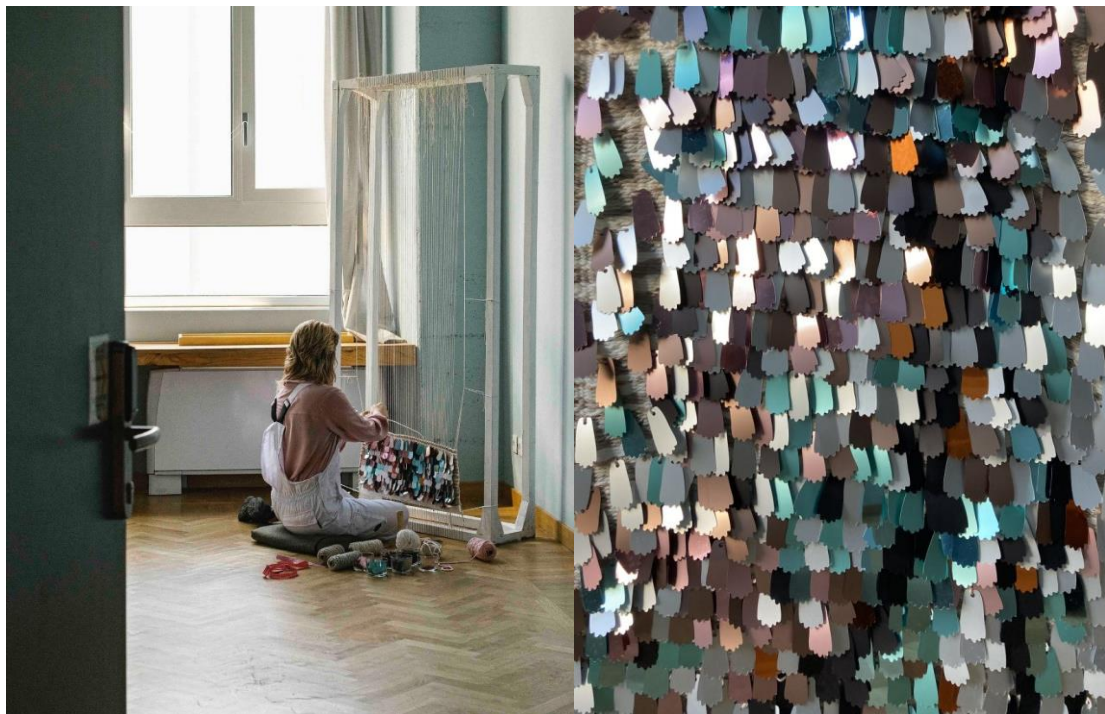
Συνολικά, η εργασία κατέδειξε ότι η υφαντική τέχνη αποτελεί ένα δυναμικό πεδίο επαναπροσδιορισμού της τέχνης, ενσωματώνοντας θέματα που αφορούν τη θηλυκότητα, την ταυτότητα και την κοινωνική δικαιοσύνη. Στο πλαίσιο ενός ευρύτερου κοινωνικοπολιτικού πλαισίου, η χειροτεχνία αναδεικνύεται ως ένα εργαλείο αντίστασης απέναντι στις πατριαρχικές αντιλήψεις και την υποτίμηση της "γυναικείας εργασίας" στην τέχνη.

Μελλοντικές έρευνες μπορούν να εστιάσουν στην εισαγωγή των Ελληνίδων καλλιτέχνιδων στο παγκόσμιο επίπεδο, με στόχο τη δημιουργία ενός πολιτισμικού κράματος που θα συνδυάζει διαφορετικές παραδόσεις και τεχνικές. Αυτή η διεθνής διάδραση θα μπορούσε να αναδείξει πώς η υφαντική τέχνη και άλλες μορφές χειροτεχνίας μπορούν να επανέλθουν ως μέσο ενδυνάμωσης, προσφέροντας νέες εκφραστικές δυνατότητες και ενισχύοντας την πολιτισμική ταυτότητα σε έναν παγκοσμιοποιημένο κόσμο. Παράλληλα, η παρουσίαση αυτών των έργων σε διεθνείς εκθέσεις θα μπορούσε να διευρύνει τη συζήτηση γύρω από τη θέση της χειροτεχνίας στη σύγχρονη τέχνη και την πολιτισμική της σημασία.

Εικόνες

1) Μιλία Ντάβου, *Ιστία*, 1981, fabric, Collection National Museum of Contemporary Art, Athens (EMST)

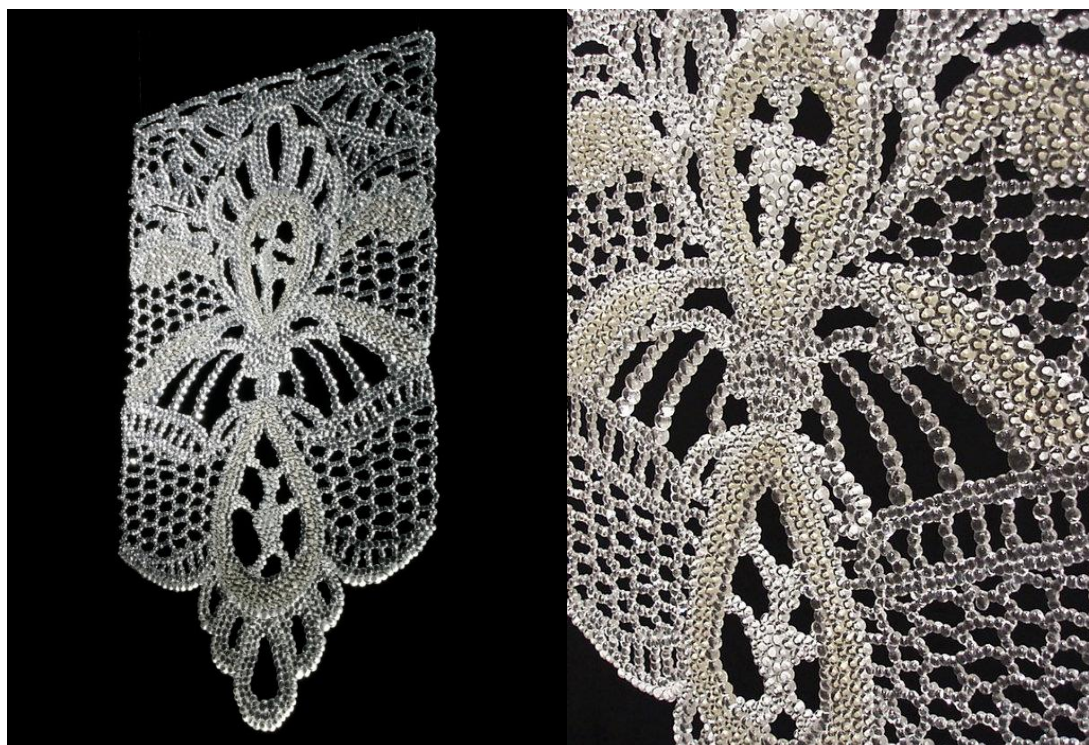
2) Μαρία Βαρελά, "Butterflies of the Beautiful", 2023, Εγκατάσταση, performance και έκθεση ύφανσης, BASE Milano Design Week, Onassis Stegi και British Council, Casa Base

- 3) Μυρτώ Ξανθοπούλου, "Φλοκάτη (πονάει η κοιλιά μου)" / "Carpet (my belly aches)," 2020. Λαδοπαστέλ σε χαρτί, 100x140 εκ. Solo show @EIGHT/TO ΟΧΤΩ critical institute for arts and politics, Αθήνα.

4) Άρτεμις Αλκαλάι, u-me, 2009. Μικτή τεχνική, 100x100 εκ.

5) Ιωάννα Μανούση, Lace, 2008. Fused Murrine/Water-Jet Cut Sheet Glass. Διαστάσεις μεταβλητές.

Βιβλιογραφία

Antigone: Women in Fibre Art. Exhibition catalogue. London: Richard Saltoun Gallery, 2023.

Alcalay, A., 2009. *u-me*, Μικτή τεχνική, 100x100 εκ. Διαθέσιμο σε: http://alcalay.com/artwork/aa_stitching/aa_mixedmedia_u-mel.html [Πρόσβαση 2 Σεπτεμβρίου 2024].

Auther, E. (2008) 'Fibre Art and the Hierarchy of Art and Craft, 1960–80', *The Journal of Modern Craft*, 1(1), pp. 13-33.

Barzman, K.-E. (1994) 'Beyond the Canon: Feminists, Postmodernism, and the History of Art', *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*, 52(3), pp. 327-339.

Blaszak, B.J. (1986). The Women's Cooperative Guild, 1883-1921. *International Social Science Review*, 61(2), pp. 76-86.

Butterflies of the Beautiful. (2023) Onassis Stegi, British Council. Casa Base, BASE Milano Design Week.

Chicago, J. (1979). *The Dinner Party*. [Exhibition]. Brooklyn Museum, New York.

Gipson, F., 2022. *Women's Work: From feminine arts to feminist art*. Frances Lincoln.

Hewett, M. (2013) 'Reflections on Works by British artist Joanna Manousis at Atmosphere Gallery in Neusole Glassworks', *Atmosphere Gallery Publication*, 21 Μαρτίου. Διαθέσιμο σε: <http://aeqai.com/main/2013/03/reflections-on-works-by-british-artist-joanna-manousis-at-atmosphere-gallery-in-neusole-glassworks/> (Πρόσβαση: 16 Ιουνίου 2024).

Hondorf, K., 2024. *Sisterhood of Sublime Fiber Artists: Artists and visitors mingled at the Subversive, Skilled, Sublime: Fiber Art Open House*. Smithsonian American Art Museum. Available at: <https://americanart.si.edu/blog/fiber-art-open-house> [Accessed 29 August 2024].

Lippard, Lucy R. (1973). *Women Choose Women*. New York: The New York Cultural Center / Women In the Arts.

Manousis, J., 2008. *lace*, Fused Murrine/Water-Jet Cut Sheet Glass. Διαστάσεις μεταβλητές. Διαθέσιμο σε: <https://www.joannamanousis.com/lace/jkuzde0lw3aaunt7f2srnm8urc2sm3> [Πρόσβαση 2 Σεπτεμβρίου 2024].

Parker, R. (1984) *The Subversive Stitch: Embroidery and the Making of the Feminine*. London: I.B. Tauris & Co.

Potter, M., 2019. *Material Engagements: Craft and Feminist Futures: The challenge of craft practices to patriarchy and the art world*. BOMB Magazine, [online] 28 June. Available at: <https://bombmagazine.org/articles/2019/06/28/material-engagements-craft-and-feminist-futures/> [Accessed 29 August 2024].

Rani, S., Jining, D., & Shah, D., 2021. *Embroidery and Textiles: A Novel Perspective on Women Artists' Art Practice*. *Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities*, 13(4), pp.1-11. Available at: <https://doi.org/10.21659/rupkatha.v13n4.37> [Accessed 29 August 2024].

Scott, G. (1998). *Feminism and the Politics of Working Women: The Women's Co-operative Guild, 1880s to the Second World War*. London: UCL Press.

Sheets, H.M. (2016) 'Female Artists Are (Finally) Getting Their Turn', The New Yorker, 29 March.

Subversive, Skilled, Sublime: Fiber Art by Women. Exhibition catalogue. Renwick Gallery. (2024).

Thomas, Z. (2020). Women art workers and the Arts and Crafts movement. Manchester: Manchester University Press.

Varela, M., 2023. *Butterflies of the Beautiful* [εγκατάσταση, performance, weaving exhibition]. BASE Milano Design Week. Παραγωγή: Onassis Stegi, British Council. Χώρος: Casa Base. Διαθέσιμο σε: <https://maria-varela.com/portfolio/butterflies-of-the-beautiful/> [Πρόσβαση: 30 Αυγούστου 2024].

Varela, M. 'About', Maria Varela. Διαθέσιμο σε: <https://maria-varela.com/about/> (Ημερομηνία πρόσβασης: 31 Μαΐου 2024).

Wark, Jayne. 2001. "Conceptual Art and Feminism: Martha Rosler, Adrian Piper, Eleanor Antin, and Martha Wilson." *Woman's Art Journal* 22 (1): 44-50.

Williamson, B., 2023. Antigone: Women in Fibre Art. [online] Studio International. Available at: <https://www.studiointernational.com/index.php/antigone-women-in-fibre-art-review-richard-saltoun-gallery-london> [Accessed 29 August 2024].

Ξανθοπούλου, Μ., 2020. *Φλοκάτη (πονάει η κοιλιά μου)*, Λαδοπαστέλ σε χαρτί, 100x140 εκ. Εκτέθηκε στο: *ΜΠΟΥΦΑΝ*, ατομική έκθεση, EIGHT/TO OXTΩ critical institute for arts and politics, Αθήνα. Διαθέσιμο σε: <https://www.myrtoxanthopoulou.com/MPOYFAN> [Πρόσβαση 2 Σεπτεμβρίου 2024].

Xanthopoulou, M. 'Σχετικά με την Myrto Xanthopoulou', Myrto Xanthopoulou. Διαθέσιμο σε: <https://www.myrtoxanthopoulou.com/About-myrto-xanthopoulou> (Ημερομηνία πρόσβασης: 31 Μαΐου 2024).

Αλεξάκη, Ε. (2020) *Greek Jews Holocaust Survivors. Corfu – Homecoming*. Αθήνα

Αλκαλάη, Α. (2001) *Άρτεμις Αλκαλάη: Μνήμη: Remembrance: Erinnerung*. Εβραϊκό Μουσείο της Ελλάδος, Αθήνα.

Βιτάλη, Δ., Δραγώνα, Δ., Πανδής, Τ. και οι καλλιτέχνες. (2013) *Εκ Νέου. Μια Νέα Γενιά Ελλήνων Καλλιτεχνών: A Fresh. A New Generation of Greek Artists*. Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Αθήνα.

Γρέγου, Κ. και Τραμπούλης, Θ. [Επιμελητές]. (2022) *Handmade: Για τις κοινωνικές διαστάσεις της χειροτεχνίας = On the social dimensions of craft*. Ίδρυμα Schwarz, Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Αθήνα.

Δουμάνη, Μ. και Στρούζα, Έ. (1986) *Μπία Ντάβου: Μπία Ντάβου: Bia Davou*. Dracos Art Center, Αθήνα.

Ντάβου, Μ., 1981. *Ιστία: Περιβάλλον* [εγκατάσταση από κεντημένα υφάσματα, μεταβλητές διαστάσεις]. Συλλογή Εθνικού Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης, Αθήνα (ΕΜΣΤ). Δωρεά Ζάφου Ξαγοράρη, 2002. Διαθέσιμο σε: <https://collection.emst.gr/projects/%CE%99%CF%83%CF%84%CE%AF%CE%B1->

[%CE%A0%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B2%CE%AC%CE%BB%CE%BB%CE%BF%CE%BD/](#)

[Πρόσβαση: 30 Αυγούστου 2024].

Ντάβου, Μ. και Σπηλιάδη, Β. (1992) Μπία Ντάβου: Σειραϊκές Δομές - Οδύσσεια. Αίθουσα Τέχνης Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη.

Πανδή, Τ. και Σχιζάκης, Σ. [Επιμελητές]. (2008) Μπία Ντάβου: Αναδρομική: Bia Davou: A Retrospective. Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, Αθήνα.

Σηφάκη, Ε. 2015. "Αντί επιλόγου: φεμινισμός, μεταφεμινισμός, ή τρίτο 'κύμα';" In Σπουδές φύλου και λογοτεχνία, edited by Ε. Σηφάκη. Προπτυχιακό εγχειρίδιο. Αθήνα: Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις.